

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Alenka Fic

Mentor: pred. Marko Kosin

Somentor: asistent dr. Milan Brglez

**BITI, BAJTI IN DIPLOMACIJA: VPLIV DIGITALNIH
INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ NA VLOGO IN DELOVANJE
DIPLOMACIJE**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Diplomacija je umetnost nekomu dopustiti, da naredi nekaj po tvoje.

Ameriški pregovor

Kitajci za zapis besede 'kriza' naredijo dva zamaha s čopičem. Prvi zamah pomeni nevarnost, drugi pa priložnost. V krizi se je treba zavedati nevarnosti – toda prepoznati priložnost.

John F. Kennedy (1917 - 1963),

Govor v Indianapolisu, 12 April, 1959

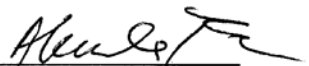
IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a ALENKA FIC, z vpisno številko 21017521,
rojen/-a 26.11.1982 v kraju LJUBLJANA, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
BITI, BANI IN DIPLOMACIJA: VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH
TEHNOLOGIJ NA VLOGO IN DELOVANJE DIPLOMACIJE

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 15. 9. 2006

Podpis avtorja/-ice:

BITI, BAJTI IN DIPLOMACIJA: VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ NA VLOGO IN DELOVANJE DIPLOMACIJE

Digitalne informacijske tehnologije danes ključno spreminjajo okolje diplomacije; vplivajo na medsebojno povezanost mednarodnih akterjev, možnost zaobhajanja tradicionalnih avtoritet pri zagotavljanju informacij, pritiskajo na pospešitev samega procesa odločanja, povečujejo zmožnosti obdelave informacij, ponujajo ogromne količine informacij kjerkoli, kadarkoli in komurkoli. Spreminjajoča se interakcijska sposobnost mednarodne skupnosti vpliva na način delovanja in samo vlogo diplomacije, ki mora začeti komunicirati s številnimi novimi akterji v mednarodni skupnosti, se soočiti z vse večjim časovnim pritiskom, vzpostaviti odnos zaupanja z javnostjo ter v kaotičnem plazu informacij postati kredibilen vir informacij, poglobljenih analiz ter predlogov politik. To lahko diplomatska mreža doseže ravno z zagnano, napredno in ustvarjalno uporabo digitalnih informacijskih tehnologij pri upravljanju transnacionalnih aktivnosti in uresničevanju nacionalnih interesov. Povečanje učinkovitosti v standardnih poslovnih funkcijah vsake organizacije je primer spretne uporabe digitalnih informacijskih tehnologij tako v primeru Kanadskega Ministrstva za zunanje zadeve in mednarodno trgovino, kot tudi slovenskega Ministrstva za zunanje zadeve. Pri direktni podpori načinu vodenja diplomacije pa se že z nazornimi primeri spreminjanja praks, procesov in protokolov pokaže, da Kanada s pridom in zagnano uporablja digitalne informacijske tehnologije pri izpolnjevanju nalog diplomacije. Takim vzorom Slovenija z znatno manjšimi razpoložljivimi viri ne more konkurirati, jim pa zato vztrajno sledi.

Diplomacija, digitalne informacijske tehnologije, tehnološke spremembe, mednarodni sistem, mednarodni odnosi

BITS, BYTS AND DIPLOMACY: INFLUENCE OF DIGITAL INFORMATION TECHNOLOGIES ON THE ROLE AND FUNCTIONING OF DIPLOMACY

Digital information technologies are significantly changing the diplomatic environment today; they influence the interconnectivity of international actors, offer the opportunity to bypass the traditional information providing authorities, accelerate the decision making process, increase the information processing capacities and offer unprecedented amounts of information anywhere, anytime and to anyone. The changing interactive capacity of the international community is affecting the functioning and the role of diplomacy, which has to start communicating with numerous new actors in the international community, cope with increasing time pressure, reinstate a relationship of trust with the public and in the chaotic avalanche of information become a credible source of information, professional analysis and policy propositions. The diplomatic network can achieve this with impulsive, advanced and creative use of digital information technologies in managing transnational activities and accomplishing national interests. Increasing efficiency in standard business functions of every organisation is an example of skilful use of digital information technologies in the case of both the Canadian Department of Foreign Affairs and International Trade and the Slovene Ministry of Foreign Affairs. In the direct support of the way in which diplomacy is conducted Canada is, as confirmed by clear cases of changes practices, processes and protocols, using digital information technologies for its benefit for accomplishing the duties of diplomacy. Slovenia, with substantially smaller available resources, cannot compete with such examples, but is persistently following them.

Diplomacy, digital information technologies, technological change, international system, international relations

KAZALO

<u>1. UVOD</u>	7
1.1 OPREDELITEV IZBRANE TEME	7
1.2 CILJ IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	8
1.3 STRUKTURA ANALIZE IN METODOLOGIJA	9
<u>2. NOVE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE TER NJIHOVA UMESTITEV V MEDNARODNO DINAMIKO</u>	10
2.1 SPREMEMBE NA PODROČJU INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ	10
2.2 TEHNOLOGIJA IN MEDNARODNI SISTEM: TEORIJA MEDIJA	11
2.3 UMESTITEV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ V MEDNARODNO DINAMIKO	13
<u>3. MEDSEBOJNI VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ IN DIPLOMACIJE</u>	17
3.1 KAJ JE DIPLOMACIJA?	17
3.2 VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ NA VLOGO IN DELOVANJE DIPLOMACIJE	18
3.2.1. MEDNARODNA KOMUNIKACIJA MNOGIH MNOGIM IN POJAV NOVIH AKTERJEV	19
3.2.2. POSPEŠENA HITROST - SOOČANJE S ČASOVNIM PRITISKOM	20
3.2.3. TRANSPARENTNOST, KREDIBILNOST IN MEDIJI	22
3.2.4. MEHKA - NEOTIPLJIVA MOČ	25
3.2.5. OMOGOČANJ GLOBALNE INFORMACIJSKE STRUKTURE	26
<u>4. PRILAGODITEV DIPLOMATSKE MREŽE - KAKO?</u>	28
4.1 PRIMER KANADSKEGA MINISTRSTVA ZA ZUNANJE ZADEVE IN MEDNARODNO TRGOVINO	30
4.1.1. INFRASTRUKTURA, NOTRANJA KOMUNIKACIJA IN NOTRANJA ADMINISTRACIJA	31
4.1.2. SOOČANJE S TEHNOLOŠKIMI SPREMEMBAMI	33
4.1.3. IZOBRAŽEVANJE	34
4.1.4. INTERNET	35
4.1.5. E-VLADA	36

4.1.6.	<i>PRIMERI SPREMINJANJA PRAKS</i>	37
4.1.7.	<i>ZAKLJUČEK</i>	40
4.2	PRIMER SLOVENSKEGA MINISTRSTVA ZA ZUNANJE ZADEVE	41
4.2.1.	<i>INFRASTRUKTURA</i>	42
4.2.2.	<i>UPORABA ODPRTOKODNE PROGRAMSKE OPREME</i>	45
4.2.3.	<i>IZOBRAŽEVANJE DIPLOMATOV IN RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI</i>	47
4.2.4.	<i>INTERNET</i>	48
4.2.5.	<i>E-UPRAVA</i>	51
4.2.6.	<i>JAVNA DIPLOMACIJA IN KULTURNA PROMOCIJA SLOVENIJE</i>	52
4.2.7.	<i>ZAKLJUČEK</i>	55
5.	<u>ZAKLJUČEK</u>	56
5.1	SKLEP	62
6.	<u>VIRI</u>	63

1. UVOD

1.1 OPREDELITEV IZBRANE TEME

Kot je pred petimi stoletji mehanizacija tiska, ki sta ji nezadržno sledili pismenost in širjenje znanja, pretresla stari red, danes mikročip revolucionalizira zbiranje in prenos informacij. Kritični elementi novih tehnologij so svetovna omrežja, ki jih ustvarjajo računalniki in elektronska povezanost. Države, ki so jih včasih povezovala ministrstva za zunanje zadeve in trgovci, so danes povezane z milijoni posameznikov preko optičnih vlaken, satelitov, brezžičnih omrežij in kablov v kompleksno omrežje brez centralnega nadzora.

Informacije in komunikacije prenašajo elektronski mehanizmi, elektronska povezanost med posamezniki in skupinami v zasebni in v javni sferi je vse tesnejša, komunikacijski kanali pa vse številčnejši. Kakšno vlogo imajo v takem svetu diplomatske organizacijske strukture in kako se spreminja vloga profesionalnega diplomata? Kakšno vlogo sploh še imajo? Potter (2002b: 3) pravi, da globalne množične komunikacije in napredki v novih informacijskih in telekomunikacijskih tehnologijah predstavljajo nov temeljni izziv tradicionalnemu načinu vodenja mednarodnih odnosov; avtoriteto razpršujejo na več področij, povečujejo aktivizem globalne civilne družbe ter pospešujejo ekspanzijo mednarodnih financ in trgovine. Povečana razpoložljivost, dostopnost in hitrost prenosa velikih količin novic in informacij globalnim občinstvom v realnem času pa povzroča vedno kompleksnejše vodenje državnih zadev. Slike in informacije ne spoštujejo več ne časa ne meja; pospešujejo transparentnost in komunikacije ter s tem izrinjajo skrivnostnost in ekskluzivnost, mobilizirajo globalna družbena gibanja, ideje in kapital se hitro in neovirano premikajo po globalni mreži vlad, korporacij in nevladnih organizacij itd.

Digitalne, brezžične in satelitske tehnologije so ponudile eksplozijo informacijskih izbir brez precedensa za posameznika, v prihodnjih letih pa bo tehnologija dopuščala tudi lahko konvergenco podatkovnih, avdio in video prenosov po enotnem komunikacijskem kanalu, kar bo nedvomno pomenilo še bolj osupljivo ponudbo informacij in zabave.

Država izgublja nadzor nad in vpliv na tok informacij med mejami in nad tem, kaj vidijo, slišijo in mislijo njeni državljani.

Navedene spremembe so bile zelo očitne na področju diplomacije; glede na pomen informacij in komunikacij za diplomacijo ni napak sklepati, da bodo temeljne spremembe na področju komunikacij posledično vplivale na način delovanja diplomacije in na njeno vlogo. Diplomatski svet postaja kompleksnejši in bolj raznolik s plazom informacij in hitrejšimi komunikacijami, povečanim številom kompleksnih mednarodnih vprašanj in tudi s povečanjem števila nevladnih akterjev, katerih delovanje se je z uporabo novih informacijskih tehnologij razplamtelo. Spremembe so globalne in se na vseh področjih odvijajo pospešeno. Na kakšen način naj se prilagodi in deluje diplomatska mreža? Ali pa je vse le hitrejše, drugače pa ostaja enako?

Nove (digitalne) informacijske tehnologije so postale neobhodna resničnost; drastično so spremenile okolje, v katerem deluje diplomacija, le ta pa ob vse večjih hitrostih prenosa informacij, povečanim časovnim pritiskom in pritiskom javnosti opazovalcu včasih deluje okorno, počasi, celo zmedeno. S tem digitalne informacijske tehnologije klasično diplomacijo soočajo z novimi izzivi, ki jih je le-ta šele začela spoznavati.

1.2 CILJ IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

V diplomski nalogi bom skušala odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kaj je tako novega in spreminjajočega pri digitalnih informacijskih tehnologijah in zakaj je to tako pomembno?
- Kako se digitalne informacijske tehnologije umeščajo v mednarodno dinamiko?
- Kako to vpliva na način delovanja diplomacije in kako na vlogo diplomacije?
- Kako bi morala diplomatska mreža prilagoditi svojo vlogo in kako svoj način delovanja?

1.3 STRUKTURA ANALIZE IN METODOLOGIJA

V prvem delu diplomske naloge bom skušala razložiti, kaj so digitalne informacijske tehnologije, na kakšen način se umeščajo v mednarodno dinamiko in kakšen pomen imajo za diplomacijo.

V drugem delu bom ugotavljala, kako različni akterji na področju diplomacije, tako akademski strokovnjaki, kot tudi strokovnjaki v diplomatski mreži, razlagajo vpliv digitalnih informacijskih tehnologij na vlogo in delovanje diplomacije. Uporabila bom strokovno literaturo (strokovne knjige, zborniki, članki, študije), ki obravnava opredeljeno področje.

V tretjem delu bom obravnavala primer Kanade, ki se je deloma že prilagodila spreminjajočemu se svetu digitalnih informacijskih tehnologij, ter primer Slovenije, katere samostojna diplomatska pot ni tako zelo dolga. Ugotoviti bom skušala, koliko pozornosti namenjajo digitalnim informacijskim tehnologijam npr. v svojih politikah, strategijah, ali pa v praksi; na kakšen način se lotevajo prilagajanja in na katerih ravneh informacijske tehnologije vstopajo v njihovo delovanje. Pri tem bom uporabila primarne vire (npr. letna in revizijska poročila ministrstev za zunanje zadeve, dokumente o strategiji delovanja in izvajanja zunanje politike) ter tudi sekundarne vire (strokovni članki).

V zadnjem delu bom poskušala strniti odgovore na raziskovalna vprašanja in ugotoviti, kakšna bi morala biti strategija diplomacije pri prilagajanju na novo okolje, prežeto z digitalnimi informacijskimi tehnologijami.

2. NOVE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE TER NJIHOVA UMESTITEV V MEDNARODNO DINAMIKO

2.1 SPREMEMBE NA PODROČJU INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ

Sam termin informacijska revolucija ni natančen. Novo informacijsko-komunikacijsko okolje se je namreč začelo razvijati že z iznajdbo telegrafa, fotografije in telefona v 19. stoletju. Temu je sledila kopica inovacij v komunikacijskih tehnologijah, med njimi tudi radio in televizija. Značilnost teh medijev je bila, da so imeli vsi ločene komunikacijske komponente in so zato ostali diskretni. Ta diskrecijska narava se je z nadaljnjim razvojem začela spreminjati. V drugi polovici 20. stoletja se je razvila mikroelektronika, največji mejniki pa so bili razvoj digitalnega računalnika, mikroprocesorja, osebnega računalnika in mrežnih tehnologij, ki so le-te povezale (Martin 2001: 8). Kasneje so napredki v moči mikroprocesiranja in funkcionalnosti programske opreme skupaj z nižanjem cene omogočili vedno večjo dostopnost informacijske tehnologije (Der Derian 2003: 450). Večanje moči mikroprocesiranja in večanje spominskih kapacitet pa je vodilo k eksploziji zbiranja, shranjevanja, obdelave, prikaza in analize informacij.

Čeprav se torej informacijska revolucija odvija že od 60-ih let, pa je konvergenca včasih različnih informacijskih tehnologij v integrirano omrežje digitalnih elektronskih komunikacij relativno nov fenomen, ki se je pojavil v 90-ih letih 20. stoletja. Novo komunikacijsko okolje zajema konvergenco včasih diskretnih, nepovezanih tehnologij ter konvergenco podatkovnih, avdio in video prenosov po enotnem komunikacijskem kanalu.

Martin (2001: 2) uporablja termin 'hipermedijsko okolje' za ponazoritev masivnega prežemanja in vsenavzočnosti današnjih elektronskih medijev. Predpona 'hiper' poudarja dve glavni značilnosti tega okolja; prva je hitrost, s katero se odvijajo komunikacije, druga pa interoperabilnost včasih diskretnih medijev. Novo 'hipermedijsko okolje' torej zaznamuje predvsem povezovanje v enotno celotno mrežo digitalnih informacijskih tehnologij; kombinacijo računalnikov, medijev, programske opreme, ki skupaj tvorijo globalno informacijsko okolje, v katerem so vse informacije (tekstovne,

slikovne, avdio in video) shranjene v digitalni obliki in povsod lahko dostopne uporabnikom; državljanom, potrošnikom in zasebnim posameznikom (Herrera 2003: 586).

V smislu učinkov digitalnih informacijskih tehnologij je Der Derian (2003: 442) nadalje definiral tudi termin digitalna doba, katere razlikovalne značilnosti so ravno v prostorsko-časovni intenzivnosti (bolj kot v geopolitični ekstenzivnosti), to je zmožnosti stopnjevati globalne učinke skozi izničenje časa in razdalje.

2.2 TEHNOLOGIJA IN MEDNARODNI SISTEM: TEORIJA MEDIJA

Herrera (2003: 564) meni, da so tehnologija in tehnološke spremembe stalnica mednarodnega političnega sistema, ki pa se razlikuje glede na značilnosti in učinke. Tehnologijo in njene efekte ustvarja človekov interes in ustvarjalnost, politična in ekonomska moč. Tehnologija je rezultat kompleksnih družbenih in političnih procesov, interesov, izbir, moči, institucij in virov. Informacijske tehnologije pa nadalje krajšajo čas in krčijo razdalje, spreminjajo stopnjo in obseg človeške interakcije ter povečujejo zahtevane spretnosti v političnih veščinah in interesih posameznikov. Tehnologija je pomemben sestavni del strukture mednarodnega sistema ravno zato, ker oblikuje politične avtoritete in njihove skupnosti / države z vplivanjem na njihov domači in mednarodni doseg in učinkovitost, moč in bogastvo. Tehnologija oblikuje mednarodni sistem s tem, ko spreminja njegov obseg, gostoto, stopnjo in obliko širitve.

Po Deibertovem (2002: 29) mnenju je teorija medija najustreznejši in najbolj celovit okvir za oceno učinkov novih komunikacijskih tehnologij na svetovno politiko. Teorija medija odnose med digitalnimi informacijskimi tehnologijami, akterji in trendi, ki jih digitalne informacijske tehnologije povzročajo na mednarodnem prizorišču, obravnava skozi darvinistični evolucionistični pristop. V klasičnih darvinističnih teorijah evolucije spremembe okolja namreč močno pogojujejo preživetje različnih vrst. Čeprav so vrste močno odvisne od okolja, pa se okolje samo ne vmešava z vplivom na vrste; pojavljajo in razvijajo se mutacije in inovacije, ki proizvedejo raznolikost fizičnih značilnosti, le-te pa so nato slepo izbrane glede na njihovo ustreznost ali kompatibilnost z okoljem (Martin 2001: 5).

Teorija medija pravi, da informacijske in komunikacijske tehnologije niso zgolj prosojni nosilci oz. prosojno novo okolje, temveč so pomembni vzročni dejavniki sami po sebi. Spremenjeni načini komunikacije in celotno hipermedijsko okolje imajo namreč pomembne učinke na družbo in politiko. Pri tem Potter (2002b: 16) svari pred tehnološkim determinizmom; čeprav je moč tehnologij pri oblikovanju medčloveških odnosov zelo pomembna, pa je napačna sodba, da tehnologije tvorijo specifične družbene sile, slike in ideje. Nov način komunikacije namreč ni agent, temveč okolje, pasivna strukturalna značilnost tehnološke pokrajine, v kateri komunicirajo človeška bitja. Teorija medija pravi, da tehnologije postavljajo ovire in omejitve za nekatere sile, drugim silam pa zagotavljajo intenzivnost in dinamizem. Od usklajenosti in skladnosti obstoječih družbenih sil z novim komunikacijskim okoljem pa je odvisno, ali se bodo le-te razcvetele ali pa bodo ovenele, torej izgubile soj zagon,.

Digitalne informacijske tehnologije kot tehnološki sistem, medij interakcije, vplivajo na interakcijsko sposobnost mednarodnega sistema. Povečujejo količino in nižajo stroške informacij o političnih zadevah ter omogočajo lažjo komunikacijo med državljani in vlado, med državljani samimi ter med vladami samimi. Prav tako znižujejo stroške političnega organiziranja v smislu časa in denarja (čeprav povečana količina interakcij ne pomeni nujno povečane kvalitete političnih debat). S tem, ko pa vplivajo na interakcijsko sposobnost mednarodnega sistema, pa po mnenju Herrere (2003: 584-588) vplivajo na nove obveze in priložnosti v vedenju mednarodnih akterjev. Meni, da morajo biti na primer politični voditelji bolj odzivni v smislu digitalnih komunikacij in digitalnega organiziranja, da se bodo bolj uspešno soočali s spreminjajočim se karakterjem demokracije in državljanstva, naravo globalne politične avtoritete in naravo varnosti.

Ena od najbolj rastočih sil je na primer globalna civilna družba, ki se definira v odsotnosti jasno razmejenega političnega prostora. Lokalna, nacionalna, neteritorialna in globalna domena sobivajo v montaži virtualnih tokov in virtualnih prostorov. Potter (2002b: 16) se strinja, da nove informacijske in komunikacijske tehnologije sicer so gonilo sprememb, vseeno pa npr. okoljevarstvenega aktivizma ne povzročajo, ampak ga le pospešujejo. Kot pravi teorija medija, komunikacijske tehnologije tako ne smemo razumeti kot agenta, kot vzročni dejavnik, temveč kot okolje, ki družbenim silam

omogoča razcvet ali pa propad. Ključno je le končno vprašanje, kateri akterji in družbene sile se lahko prilagodijo in preživijo v tem novem okolju in kateri ne (Martin 2001: 9).

2.3 UMESTITEV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ V MEDNARODNO DINAMIKO

Če naj povzamemo učinke digitalne informacijske revolucije na globalnem prizorišču, so po mnenju Potterja (2002b: 5) to *medsebojna povezanost, decentralizacija, pospešitev, 'povečana obdelava' (amplification) in hipertekstualnost*. Večja povezanost med posamezniki, institucijami in skupnostmi je posledica vedno večjih kontaktov, ki jih omogočajo javne in zasebne telekomunikacijske strukture. Ta povezanost vodi k *decentralizaciji* in možnosti zaobhajanja tradicionalnih avtoritet, najsibo to v javni ali zasebni sferi. Shranjevanje vseh podatkov v digitalni obliki ter možnost zapisa in shrambe vsake vsebine (video, tekst, slike) na katerikoli medij skupaj s povečevanjem moči digitalnih procesorjev posledično vpliva na *pospeševanje* samega procesa odločanja. To pa vlado sili k delovanju v realnem času.

Z vedno večjo močjo procesiranja in vedno hitrejšimi prenosi (povečana obdelava) se lahko kjerkoli in kadarkoli dostopa do ogromne količine informacij po vse nižjih in nižjih cenah, kar vodi v stanje *hipertekstualnosti*. Posledica nizkih stroškov v kombinaciji z ogromno hrambo vsebin in *pospešitvijo* je večja *interaktivnost*; na videz osamljene akcije, ki so večinoma nepredvidljive, pa ustvarjajo večjo globalno nestanovitnost. Manj vidni učinki te revolucije so *dislokacija in zmanjševanje asimetrije*. *Dislokacija* se nanaša na ločitev transakcij od fizičnih lokacij, zmanjševanje asimetrije pa se nanaša na zmanjševanje tradicionalne prednosti v informacijskem nadzoru, ki so jo včasih uživale države in korporacije. Pomemben stranski produkt napredka v komunikacijski tehnologiji je, da lahko sedaj manjše organizacije - včasih celo posamezniki - konkurirajo večjim.

Komunikacijske mreže so ovile svet, veliko teh mrež pa zaobhaja tradicionalne 'vratarje - stražarje' (*gatekeepers*) informacij, pa naj bo to država ali zasebni sektor. Po mnenju Herrere (2003: 586) digitalne informacijske tehnologije v politični sferi vplivajo na

karakter komunikacij med političnimi avtoritetami in državljani ter strukturirajo naravo politične avtoritete same. Kombinacija vse več globalnih medijev, cenejše tehnologije in eksponentne rasti interneta pomeni, da se stopnja globalne transparentnosti nezadržno povečuje. Ob zamenjevanju hierarhije in birokracije kot primarnih načinov organizacije in komunikacije z mrežnimi organizacijskimi oblikami bo vladam postalo vedno težje nadzorovati, oblikovati in vplivati na informacije in njihovo distribucijo (Potter 2002b: 6). Livingston (2002: 113) meni, da so digitalne informacijske tehnologije predvsem izničile možnost vlade posredovati svetovne dogodke javnosti ter hkrati oblikovati percepcije, referenčne okvirje javnosti o teh istih dogodkih. Pri tem je bila ključna namreč ravno zmožnost kontrole vsebine, pravočasnosti in toka informacij. Potter (2002b: 6) kljub temu argumentira, da čeprav država zagotovo izgublja monopol nad informacijami, pa ima še vedno privilegiran dostop do informacij ter sposobnost, da z zadostno politično voljo in vlaganji projicira svojo sliko in glas v rastoče hipermedije. Država ima kljub pojavu globalne civilne družbe, podprte s komunikacijskimi tehnologijami, še vedno moč oblikovati očiščen mednarodnega sistema.

Podobno, kot Livingston (2002: 112) ugotavlja, da so nove informacijske tehnologije spremenile občutek javnosti o bližini mednarodnih dogodkov, tudi Der Derian (2003: 444) ugotavlja, da so digitalne informacijske tehnologije in vzpon novih digitalnih medijev, ki temeljijo na gibljivi sliki sveta, povzročile, da čustva strahu, sovraštva, sočutja, ki jih vzbudi slika, dominirajo besednim dvobojem idej, interesov in moči. Na elektronski ravni je hitrost prenosa ravno tako pomembna, kot sporočilo samo.

Informacijske tehnologije posnamejo, prenašajo, prikažejo in informirajo naš odgovor na svetovne dogodke. Informacijske tehnologije tudi oblikujejo, kako si zapomnimo ali pozabimo njihov pomen. In ko vedno več virov informacij tekmuje za vse bolj fragmentirano domače in netradicionalno občinstvo, bo vedno težje (1) dobiti pozornost za lastne ideje ter (2) slišati različne nacionalne 'glasove' kot 'znamke' nacionalnih držav, ki tekmujejo ena z drugo, kot tudi z znamkami korporacij za miselne prostore ljudi okrog sveta. Problem pomanjkanja pozornosti javnosti pa pusti le malo časa za kritično razmišljanje in politično akcijo s strani nenehno zamotene publike (Der Derian 2003: 445). Po besedah Petra van Hama (2001 v Potter 2002b: 6): "Slika in pozornost postajata ključna dela strateške enakosti države".

Povečala se je hitrost prenosa, prav tako pa so kanali komunikacije postali številnejši. Po besedah Rosenaua (1995 v Fulton in drugi 1998: 31) je ta globalna turbulenca globoko nelinearna in neenakomerna v svojem razvoju, intenzivnosti, obsegu in usmeritvi. Mrežna povezanost vodi tako k integraciji (stabilnost), kot tudi fragmentaciji (nestabilnost), saj je stabilnost spodkopana, če je pretok informacij skozi sistem nepravilen, to je, če povratni odziv poveča in ne opusti manjše motnje (Fulton in drugi 1998: 32). Sistem mora torej zagotoviti pravočasne in točne informacije svojim številnim vzajemno delujočim delom. Na kratko, sistem mora uživati veliko stopnjo zaupanja (Potter 2002b: 7).

Informacijske tehnologije ustvarjajo nove mreže moči v mednarodnih odnosih, kar Der Derian (2003: 451) imenuje globalna heteropolarna matrika, v kateri različni akterji ustvarjajo globoke globalne učinke skozi medsebojno mrežno povezanost. Novi globalni akterji namreč dobijo prednost s široko pasovno širino informacijskih tehnologij, bolj kot preko ozke povezanosti teritorialno baziranih suverenih vlad. Nedržavni akterji so postali močni akterji v mednarodni politiki. Tradicionalne oblike vodenja državnih poslov so se preoblikovale, v nekaterih primerih pa so jih spodkopale 'infovojne', 'kibervojne' in 'mrežne vojne'. Mrežne informacijske tehnologije novim globalnim akterjem omogočajo, da prestopijo politične, gospodarske, verske in kulturne meje ter spreminjajo ne le način bojevanja in sklepanja miru, temveč tudi otežujejo razlikovanje med vojno in mirom (Der Derian 2003: 451).

Če želimo bolje razumeti vlogo informacijskih tehnologij v mednarodnih odnosih, moramo uporabiti 'mrežno znanje' (*networked knowledge*). Nove informacijske in tehnološke mreže moči v mednarodnih odnosih zahtevajo nove načine razumevanja in usposabljanja. Potrebujemo strategijo, ki proizvaja, vzdržuje in podaljšuje globalne mreže znanja in avtoritete, ki bo pripomogla k dvigovanju javne osveščenosti in ki bo informirala nove politike o informacijskih tehnologijah (Der Derian 2003: 452). Informacijska preobrazba mednarodnih odnosov namreč zahteva nove konceptualne pristope; nove strategije, koncepte, politike za soočenje z nevarnostmi in priložnostmi, ki jih ponujajo informacijske tehnologije. Le-te omogočajo tako *infovojno* kot *infomir*. 'Infovojna' kot boj za moč, znanje, epistemska bitka za realnost, v kateri se ustvarjajo in uničujejo mnenja, prepričanja in odločitve, poteka s pomočjo mrežnih informacij in komunikacijskih sistemov. 'Infomir' pa predstavlja produkcijo, uporabo in analizo

informacij z miroljubnimi sredstvi za miroljubne namene; infomir poudarja aktualizacijo miru skozi ustvarjalno uporabo informacij in tehnologije (Der Derian 2003: 453).

3. MEDSEBOJNI VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ IN DIPLOMACIJE

3.1 KAJ JE DIPLOMACIJA?

White (1997: 317) definira diplomacijo na dveh ravneh; diplomacija kot ključni proces komunikacije in pogajanj v svetovni politiki (makro raven) ter kot pomemben instrument zunanje politike, ki ga uporabljajo globalni akterji (mikro raven). Če so z makro perspektive za svetovno politiko značilni elementi konfliktnosti in sodelovanja, potem diplomacija predstavlja ravno tisto obliko interakcij, ki se osredotočajo na miroljubno reševanje konfliktov.

Z mikro perspektive mednarodnih akterjev, kot so države, pa diplomacija ni svetovni proces, temveč instrument zunanje politike. S te perspektive diplomacijo lahko opredelimo kot institucijo družbe, organizirane v državi, ki je nastala s pojavom in razvojem mednarodnih odnosov z nalogo, da na posredni in formalizirani ravni predstavlja državo in njene interese, jih prevaja v ustne in pisne dogovore ter z instrumentom pogajanj usklajuje kooperativna in razrešuje konfliktna razmerja med njimi (Benko 1998: 40). Diplomacija predstavlja komunikacijski sistem, skozi katerega državni in nedržavni akterji izražajo in branijo svoje interese, izražajo obžalovanja, izdajajo grožnje in ultimate; je torej kanal stika za razjasnjevanje pozicij, pridobivanje informacij in pridobivanje podpore držav in drugih akterjev (Gilboa 2002b: 83).

Smith (1997 v Martin 2001: 3) je diplomacijo definiral kot umetnost uresničevanja nacionalnih interesov skozi trajno izmenjavo informacij med vladami, nacijami in drugimi skupinami. Njen cilj je spreminjati odnose in vedenje kot način doseganja sporazumov in reševanja problemov. S to definicijo je poudaril predvsem vključitev drugih akterjev v svetovni politiki in večji pomen komunikacij, katerih pomen prihaja v ospredje ravno v spremenjenem informacijskem okolju.

3.2 VPLIV DIGITALNIH INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJ NA VLOGO IN DELOVANJE DIPLOMACIJE

Diplomacija se v svojem bistvu vrti okrog tega, kako države izmenjujejo, pridobivajo in usmerjajo informacije. Tradicionalna diplomacija je imela monopol nad pomembnimi področji diplomacije, kot so: predstavljanje svojih držav, sporočanje pozicij svojih držav, pogajanja o in sklepanje sporazumov, zbiranje informacij o državi sprejemnici ter priporočanje primernih politik domači vladi. Gilboa (2002b: 90) meni, da so digitalne informacijske tehnologije znatno zmanjšale ambasadorjev monopol na vseh omenjenih področjih, ambasadorjeva vloga pa je s hitro svetovno komunikacijo postala bolj družabna. Čeprav so se zahteve izvajanja klasične diplomacije zmanjšale, pa se zahteve upravljanja transnacionalnih aktivnosti in uresničevanju nacionalnih interesov znatno povečujejo (Fulton in drugi 1998: 39). Sledenje nauku klasične diplomacije zato ne bo več zadostovalo.

Der Derian (1987: 202) meni, da je čas, ki se nanaša na komunikacije, prenos in odgovor, v mnogih pogledih zamenjal prostor kot ključni faktor diplomacije. Diplomaciji poveljuje tako hitrost dogodkov, kot tudi dogodki sami. Suverene države nič več ne nadzirajo mednarodnih odnosov in države niso več povezane le skozi ministrstva za zunanje zadeve in trgovino; s pomočjo optičnih vlaken, satelitskih, brezžičnih in kabelskih omrežij so preko milijonov posameznikov povezane v kompleksno omrežje. Internet bo leta 2010 dostopen polovici svetovne populacije, mreža pa bo postala centralni živčni sistem mednarodnih odnosov v prihodnosti (Fulton in drugi 1998: 8).

Vplive razvoja digitalnih informacijskih tehnologij na diplomacijo bi lahko strnili v naslednje kategorije, razdelane v nadaljevanju:

- mednarodna komunikacija mnogih mnogim in pojav novih akterjev,
- pospešena hitrost - soočanje s časovnim pritiskom,
- transparentnost, kredibilnost in mediji,
- mehka - neotipljiva moč,
- omogočanje globalne informacijske strukture.

3.2.1. Mednarodna komunikacija mnogih mnogim in pojav novih akterjev

Digitalne informacijske tehnologije posameznikom in skupinam omogočajo interakcije in organizacijo na novih ravneh. Posledično to pomeni, da diplomati niso več edini sogovorniki med državami na mednarodnem prizorišču, ampak se dialog brez posrednikov in izmenjava informacij zdaj odvijata neprestano. Mednarodna projekcija države se posreduje preko številnih dnevnih interakcij po informacijski avtocesti, posreduje pa se tudi kot posledica vedno večje mednarodne mobilnosti, kar je pripeljalo do slabitve diplomatove reprezentativne funkcije (Smith in Sutherland 2002: 155).

Digitalne informacijske tehnologije so pripeljale do novih komunikacijskih povezav tudi v korist diplomatske mreže. S tem so dopolnile diplomatsko delovanje, saj so se vladne in transvladne komunikacije in interakcije povečale; komunikacijske mreže povezujejo diplomatsko telo z drugimi vladnimi organi ali diplomatske agente v eni državi s svojimi stanovskimi kolegi v drugih državah ali z nevladnimi organizacijami. Te mreže težijo k razširjanju in so zelo aktivne (Martin 2001: 14). Te povezave diplomatom ponujajo nove načine pridobivanja informacij, koordinacije nacionalnih stališč, ustvarjanja povezav in razširjanja vpliva. Digitalne informacijske tehnologije ponujajo tudi dodatne možnosti za soočanje s povečano delovno obremenitvijo, ki je posledica vedno bolj soodvisnega sveta (Smith in Sutherland 2002: 155).

Ohlapnost in cenovna dostopnost tehnologij majhnim organizacijam, skupinam in posameznikom omogoča organizacijo in doseganje stopenj vpliva, ki si jih prej ni bilo moč zamisliti (Potter 2002b: 15). Tehnologija po mnenju Solomona (2001) fragmentira družbe, hkrati pa lajša povezovanje skupin in posameznikov na osnovi skupnih idej, pogledov in interesov. Ravno zato je po mnenju Rothkopfa (1997: 325-330 v Plavšak 2003: 248) 'real-politika' nove dobe 'kiber-politika', saj s pomočjo digitalnih informacijskih tehnologij nastajajo poenotene virtualne skupnosti, ki predstavljajo 'svetovno' javno mnenje, ko neposredno nasprotujejo politikam vodilnih vlad in mednarodnih institucij.

Smythe in Smith (2002: 48-49) na ta način preučita povečano sposobnost nevladnih organizacij in transnacionalnih družbenih gibanj za organizacijo na transnacionalni

ravni z uporabo novih digitalnih informacijskih tehnologij. S tem postavljajo nove izzive tako tradicionalnemu statusu vertikalno organiziranih držav, kot npr. tajnim diplomatskim pogajanjem. Čeprav menita, da nevladne organizacije in transnacionalna družbena gibanja, katerih prisotnost so pospešile (nikakor pa ne povzročile) digitalne informacijske tehnologije, nimajo direktnega vpliva na usmeritev politik, pa priznavata, da tradicionalna osredotočenost na države kot primarne akterje v politiki in mednarodnih odnosih ni več primerna. Nove komunikacijske oblike so nedržavnim akterjem omogočile prekoračitev geografskih meja, ki so prej omejevale zunanje stike. Le-ti se danes lahko projicirajo kot globalni akterji z globalnimi agendami in sklepajo transnacionalne povezave z enako mislečimi (Martin 2001: 9).

Smythe in Smith (2002: 49) zaključita, da so digitalne informacijske tehnologije olajšale in pospešile trend mrežnih organizacijskih oblik, zlomile tradicionalni monopol držav nad informacijami ter različnim nevladnim organizacijam in transnacionalnim družbenim gibanjem dovolile, da so mimo zunanjih ministrstev in tradicionalnih kanalov diplomatske komunikacije izrazile alternativne vrednote in norme ter tako izzvale hegemonski diskurz globalizacije. Diplomati morajo biti dovolj fleksibilni, da v tem spremenjenem okolju svojo predstavniško funkcijo interpretirajo na nove načine, da se dodobra seznanijo z elektronskimi mediji ter vzpostavljajo nove povezave z netradicionalnimi akterji na mednarodnem prizorišču (nevladne organizacije in transnacionalna podjetja), ki so prav tako postali zvesti uporabniki digitalnih informacijskih tehnologij. Posledično bo postal zelo pomemben tudi trud ministrstev za zunanje zadeve za izobraževanja posameznih občinstev, javnosti o mednarodnih vprašanjih in praksah ter lastnih stališčih (Smith in Sutherland 2002: 155)

3.2.2. Pospešena hitrost - soočanje s časovnim pritiskom

Verjetno je najpomembnejši dolgoročni vpliv novih informacijskih tehnologij prav sprememba hitrosti prenosa podatkov in komunikacij. Sprememba v hitrosti same diplomatske komunikacije omogoča vsem akterjem, vpletenim v zunanjepolitični proces, hitrejša in učinkovitejša odgovora na diplomatske dogodke in krize. Hkrati predstavlja nov izziv in dileme; prehitri odzivi brez tehtnega premisleka vseh političnih opcij lahko povzročijo napake, če pa ostanejo brez komentarja ali si vzamejo preveč

časa za premislek, pa povzročijo zmedo ali videz izgubljanja nadzora nad dogodki (Gilboa 2002b: 92).

Medtem ko so države včasih diplomatske odzive in odgovore lahko zavlačevale tudi s počasnimi komunikacijami, morajo biti danes odgovori nemudni. Odložitve bi lahko pomenile izgubo mednarodne naklonjenosti, izgubo političnih prednosti, izgubo poslovnih priložnosti ali celo izgubo življenj. Kako torej tekmovati z obilico informacij, ki jo posredujejo mediji, brez zniževanja profesionalnih standardov analize in priporočil? Ali to vodi v manj razprav o možnostih politik in odgovorov? Smith in Sutherland (2002: 156) menita, da je potreba po temeljitih analizah vsekakor večja kot kdajkoli prej in lahko se zgodi, da bo večji del stisnjene procesa odločanja namenjen viharjenju idej, analizam in razvoju možnosti. Kadar so napake drage in jih je težko popraviti, lahko izkušnje pokažejo, da je premišljen pristop veliko boljši ter da ima močno prednost pred prezgodnjim odločanjem. Diplomatske nianse v procedurah in tradicionalni konzervativizem pa pri tem še vedno pomenijo pridobivanje na času oz. zavlačevanje, ko je to potrebno.

Glede na politične vloške bi lahko predvidevali, da bodo diplomati med prvimi in najbolj prizadevnimi uporabniki novih tehnologij, da bodo predhodili splošnemu trendu, se prilagodili večjemu časovnemu pritisku ter ponovno vzpostavili svojo pojemajočo informacijsko prednost. A po mnenju Smitha in Sutherlanda (2002: 156) ni tako. Menita, da z le nekaj izjemami profesionalni diplomati precej zaostajajo za zasebnim in nevladnim sektorjem in to ne le v strojni opreми, temveč tudi v ustvarjalnosti uporabe novih informacijskih tehnologij. Multinacionalna podjetja so informacijske tehnologije uporabila na inovativne načine za povečanje korporativnih razponov nadzora za zagotovitev učinkovite komunikacije med vsemi deli organizacije. V primeru nevladnih organizacij pa je spretna in inovativna uporaba informacijsko komunikacijskih tehnologij kot orodja nemudnega, nizkocenovnega dosega, vredna podrobnejšega pregleda. V zadnjem času se je namreč diplomatska mreža znašla prekošana v taktiki in postavljena v obrambni položaj naproti bolj spretnim nevladnim organizacijam v bitki za domače in mednarodno javno mnenje. Prav tako je vedno več primerov, ko vladni in nevladni akterji sodelujejo pri obveščanju javnosti.

3.2.3. *Transparentnost, kredibilnost in mediji*

Današnji državljani imajo znatno večji dostop do informacij kot prejšnje generacije. Le-te jim dovoljujejo razumevanje mednarodnih odnosov, prav tako pa državljani želijo, da se jih pri vladnih odločitvah, tudi zunanjih zadevah, vpraša za mnenje. Tajnost, ki je bila tolerirana v prejšnjih obdobjih in je tudi predstavljala normo, je danes v vse več državah nesprejemljiva, kar bo vodilo v spremembe v komunikacijah in usmeritvah zunanje politike. Možnosti za tajna pogajanja in ekskluzivnost na področju zunanjih zadev nove informacijske tehnologije uspešno zmanjšujejo s povečevanjem transparentnosti, ki je posledica vedno več virov informacij (Smith in Sutherland 2002: 158).

Čeprav diplomati pri zbiranju in analizi informacij od časa do časa uživajo privilegiran položaj, pa se relativna razlika med odprtimi viri informacij ter podatki, ki jih zbirajo obveščevalne službe in diplomati, zmanjšuje. Položaj avtoritete diplomatov znotraj njihove vlade in v svetu se je poslabšal. Ali pač ne? Livingston (2002: 111-120) utemeljuje, da digitalne informacijske tehnologije in kaotični plaz informacij, ki ga le-te povzročajo, le še povečujejo potrebo po diplomatih kot virih kredibilnih in informiranih analiz z nacionalne perspektive. Kredibilnost bo zaradi preobilnosti informacij dobila v mednarodnih odnosih velik pomen. Nadalje piše, da je paradoks ravno v obratnem razmerju med tokom informacij ter njihovo zanesljivostjo. Preobilnost informacij lahko zaduši kakršnokoli znanje, ta fenomen pa bo povečal (bolj kot pomanjšal) pomembnost in profil zunanjih ministrstev. Le-ta namreč s svojimi analitiki, lingvisti in mrežo predstavnikov v tujini pregledujejo in kritično ocenjujejo pogosto nasprotujoče si informacije iz številnih virov ter vladam pomagajo formulirati politike, ki temeljijo na kredibilnih analizah. In kljub temu, da države pri uvajanju novih informacijskih tehnologij pogosto zaostajajo za zasebnim sektorjem, pa imajo še vedno institucionalne kapacitete in avtoriteto za zagotovitev kredibilnih informacij.

Digitalne informacijske tehnologije so občudovanja vredna artilerija za podiranje zidov ekskluzivnosti in monopola nad informacijami, ki so jih tako skrbno vzpostavila diplomatska telesa. Kar vlade storijo, se odločijo in rečejo v tujini, je hitro stvar javnih debat doma in obratno; kar rečejo ali storijo doma, se hitro razve v tujini. Istočasno

navadni člani publike z uporabo digitalnih informacijskih tehnologij razvijajo nove kompetence za globalni angažma in mobilizacijo na preseku gospodarskih in varnostnih vprašanj. Povečana transparentnost mrežnega sveta je močna vzpodbuda za vladne uradnike, da povečajo in okrepijo stike s civilno družbo. Digitalne informacijske tehnologije javnost vključujejo v procese odločanja v zunanji politiki, hkrati pa javnost fragmentirajo v manjše in manjše nacionalne konstituce, ki bodo podpirale vladne odločitve pri prevladujočih vprašanjih zunanje politike. V prihodnosti se lahko te konstituce razvijejo v transnacionalne koalicije enako mislečih posameznikov, ki jih bodo povezovale informacijske tehnologije. Vse to skupaj javno dimenzijo postavlja v center diplomacije (Potter 2002b: 8-17). Ministrstva za zunanje zadeve bodo morala vzpostaviti stike tako z domačo javnostjo, kot tudi z državljani ciljnih držav. Državni zunanjepolitični akterji bodo morali gojiti zaupanje, razumevanje in podporo svojim politikam tako doma, kot tudi v tujini (Pahlavi 2003: 4), s čimer postajajo svojevrstni predstavniki za odnose z javnostmi in z mediji, komunikacijski upravljavci in koordinatorji (Plavšak 2003: 246).

V tem smislu sta Signitzer in Coombs (1992: 138 v Plavšak 2003: 247) opredelila javno diplomacijo kot način, s katerim tako vlada, kot privatni posamezniki in skupine vplivajo neposredno ali posredno na tista javna stališča in mnenja, ki direktno oblikujejo zunanjepolitične odločitve druge vlade. Javna diplomacija širi polje delovanja tradicionalne diplomacije iz sfere visoke politike na raznovrstne vsebine in aspekte vsakodnevnega življenja ter iz zaprte sfere vlad in diplomatov na različne posameznike, skupine in institucije, ki se vključujejo v mednarodne in medkulturne komunikacijske aktivnosti in imajo vpliv na politične odnose med državami. Sodobna javna diplomacija kot taka že v svojem bistvu vsebuje pravo komunikativno delovanje, kjer komunikacija ni sama sebi namen, temveč je pripeta na konkretno zunanjepolitično vsebino, učinke, vrednote in norme ter je glede na to strateško načrtovana tudi kot molk (Guček 2003: 3).

V svetu preobilnih informacij, kjer je informacija sama brez vrednosti, pa je kritični element, ki povezuje vlado in javnost, ravno zaupanje (Fulton in drugi 1998: 25). Po mnenju Smitha in Sutherlanda (2002: 158) državljani rabijo ravno boljše razumevanje povezave mednarodnih dogodkov z vprašanji notranje politike, ki je na prioritetni listi državljanov še vedno na prvem mestu. V analizo zunanjih politik in modeliranje zunanjepolitičnega odločanja oz. posameznih odločitev je nujno vključiti tudi globalno

komuniciranje in medije (Gilboa 2002a: 740 v Plavšak 2003: 247). Zato je potrebno ponovno razmisliti o funkciji javne diplomacije, v kateri bodo imele pomembno vlogo tudi nove informacijske tehnologije.

Mediji danes z nizkimi vstopnimi stroški in globalno distribucijo predstavljajo izziv nadvladi 'starih' medijev, ki so jih nadzorovale vlade in korporacije. Specializirani mediji lahko danes vstopijo v mednarodno areno preko interneta z znatno manjšimi sredstvi kot v preteklosti (Fulton in drugi 1998:18). Povečal se je pritisk medijev: novinarji in javnost pričakujejo od vlad, da odgovorijo na odprta vprašanja in sporočijo svoje odločitve glede odprtih vprašanj takoj, ko se le-ta pojavijo. O'Heffernan (1993:188 v Gilboa 2002b: 103) je kot rešitev pritiska medijev predlagal model vzajemnega izkoriščanja medijev; vodenje politik je brez medijev nemogoče, prav tako pa mediji ne morejo pokrivati mednarodnih dogodkov brez sodelovanja vlade. Poudarja pa, da ta vzajemna odvisnost ni nujno simetrična.

Gilboa (2002b: 102) ugotovi, da so tudi v dobi globalnih medijev vlade sposobne omejiti medijsko pokritost in nadzirati, do katere stopnje občutljive informacije pridejo do medijev in javnosti. Kljub povečani transparentnosti vlade še vedno lahko vodijo skrivna ali polskrivna pogajanja (diplomacija za zaprtimi vrati) ter medijsko diplomacijo. Po njegovem mnenju je glavni pogoj, da postanejo mediji dominantni akter v zunanjepolitičnem procesu, nesposobnost vlade izvajati učinkovito vodstvo in izoblikovati medsebojno povezane pristope k zunanjepolitičnim problemom. Javno mnenje ne nastaja v vakuumu, ampak ga razvijajo in gojijo mnenjski voditelji v vladi in medijih. Informirana javnost od vlade ne potrebuje le naslovnic, temveč tudi kontekst, s katerim jo vlada lahko seznani (Fulton in drugi 1998: 19).

Vlade morajo implementirati dva niza reform. Prvi je izobraževanje svojih zunanjepolitičnih akterjev za privajanje novim digitalnim tehnologijam, hitrim pospeškom globalnih komunikacij ter zahtevam po hitrejšemu reagiranju z izogibanjem političnih napak. Razumeti morajo torej izzive, ki jih prinašajo digitalne informacijske tehnologije. Po drugi strani morajo imeti tudi učinkovito strategijo za soočanje z njimi, tudi pri načrtovanju in implementaciji različnih politik (Gilboa 2002b: 104).

Kljub temu Potter (2002b: 17) ugotavlja, da javna diplomacija ostaja večinoma pasivna in večinoma zajema le objavljanje informacij na spletnih straneh, v nasprotju z aktivnim vpletanjem zainteresiranega občinstva. Pri vsem tem Smith in Sutherland (2002: 17) opozarjata tudi na generacijsko delitev na ministrstvih za zunanje zadeve; trdita, da starejši diplomati sumničavo gledajo na odprtost, ki jo prinaša nova tehnologija. Po drugi strani opozarjata, da popolna transparentnost ni najboljša rešitev. Gilboa (2002b: 18) se z njima strinja; uspešna diplomacija še vedno zahteva določeno stopnjo tajnosti, pa naj gre za pogajanja o kriznih situacijah, za gospodarsko diplomacijo ali za privilegirane informacije, ki jih uradni predstavniki pridobijo z zasebnim in osebnim dostopom do vladnih elit. Prav tako, kot mrežni svet povečuje moč civilne družbe, lahko poveča tudi moč vlad in ministrstva za zunanje zadeve.

3.2.4. Mehka - neotipljiva moč

Termin 'mehka' oz. 'neotipljiva' moč (*soft power*) je zasnoval Joseph Nye (1990: 153-172) kot moč uporabe informacij in znanja za postavitve pogojev razprav o vprašanih na načine, ki akterju samemu dajejo prednost. Uporaba mehke moči pomeni poskus zasedanja miselnega prostora druge države skozi ustvarjanje privlačnosti in ne skozi prisilo, to pomeni s pomočjo prepričevanja, določanja javne in medijske agende, pozive in gojenje skupnih vrednot, razlogov in načel z namero preoblikovanja preferenc drugih držav, njihovega sledenja in strinjanja z zelenim delovanjem.

Monopoli nad informacijami in znanjem so bili dolgo časa glavna posebnost diplomacije, zato se danes z zmanjševanjem teh monopolov diplomatske predstave obračajo na glavo. Smith in Sutherland (2002: 159) menita, da če diplomati in države ne bodo razumeli in upoštevali implikacij mehke moči, bodo zamudili priložnosti za vpliv in moč.

Potter (2002b: 21) mehko moč definira kot umetnost pritegniti voljne privrženca ter prepričevanje in lobiranje za podporo lastnih zunanjepolitičnih iniciativ. Ker ozke varnostne teme nič več ne prevladujejo na diplomatski agendi, ampak se nanjo vključujejo tudi npr. gospodarska diplomacija ter transnacionalna vprašanja, kot so nalezljive bolezni, okoljevarstvo, naravni viri, terorizem, trgovina z drogami, so še

posebej pomembni trenutki, ko mehka moč preseže meddržavne odnose in se obrača neposredno na tuje javnosti. Mehka moč po njegovem mnenju ni propaganda, ampak se vrti okrog racionalnih argumentov in skupnih vrednot. Gradnja koalicij s civilno družbo tako doma, kot na tujem, sta tako ključna elementa uspešne projekcije mehke moči, zaradi tega pa sta postala pomemben del diplomatskih funkcij.

Medtem ko mehka moč ni taka porabnica sredstev kot vojaška moč, pa je treba vanjo prav tako investirati; to pomeni investicije v infrastrukture znanja tako znotraj vladnega osebja za raziskovanje politik, kot tudi v družbi sami. Potter (2002a: 177) utemeljuje, da so ideje valuta mehke moči in da so potrebne za njeno uspešno širjenje. Mehka moč zahteva tudi veliko več interakcij med različnimi epistemskimi skupnostmi; akademiki, inštituti za raziskovanje politik, nevladnimi organizacijami, medijskimi voditelji in diplomati. Ta obojesmerna interakcija ustvarja okolje, ki je potrebno za inovativno raziskovalno delo na področju zunanje politike ter za razvoj sposobnosti vlade, da to absorbira in uporabi pri svojem delu. S tem je zmožnost vlade, da širi svoje poglede in ideje, postala pomembna naloga diplomacije. To ne pomeni le spremljanje javnega mnenja, temveč tudi vpletanje javnosti - posvetovanje, doseg in povratni odziv. Javna diplomacija partnerske države ne more prisiliti v sodelovanje, lahko pa pomembno spreminja okolje, v katerem se debate odvijajo, ter s tem vpliva na končni izid (Noble in Leonard 2001).

3.2.5. Omogočanje globalne informacijske strukture

Smith in Sutherland (2002:160) ugotavljata, da bodo nove informacijske tehnologije sčasoma tudi same po sebi postale pomembna mednarodna vprašanja, s katerimi se bo morala diplomacija ukvarjati, se o njih pogajati, potrebovala pa bodo tudi nove institucionalne infrastrukture. Številna področja novih informacijskih tehnologij (zasebnost, svoboda govora, intelektualna lastnina, pornografija, literatura sovraštva...) bodo zahtevala večjo vpletenost mednarodnih režimov. Za omogočanje globalne informacijske infrastrukture se bodo morale nacionalne informacijske infrastrukture ter družbene infrastrukture povezati v večji meri kot v preteklosti.

To povezovanje je odvisno od umetnosti diplomacije, ki se ta trenutek zdi počasna, celo arhaična, vseeno pa opravi svoje delo tako v premoščanju razlik med samimi informacijskimi sistemi, kot med različnimi pogledi in ocenami. Raziskovanje digitalnih informacijskih tehnologij kot pomembnih in kompleksnih mednarodnih vprašanj, s katerimi se mora ukvarjati diplomacija, pa je izven dosega te diplomske naloge.

4. PRILAGODITEV DIPLOMATSKÉ MREŽE - KAKO?

Smith in Sutherland (2002: 153-161) ugotavljata, da mora nacionalna država na novo komunikacijsko okolje odgovarjati s ponovnim odkrivanjem same sebe. Kot tudi druge organizacije z mednarodnim dometom, se tudi diplomatska mreža sooča z izzivi na področju notranjih komunikacij. Nove informacijske tehnologije diplomatski mreži omogočajo povečevanje korporativnega nadzora, večjo korporativno podporo svojim diplomatom v tujini ter boljšo izrabo organizacijskega končnega človeškega kapitala. Vse to ima implikacije za večjo operacionalno zmogljivost in učinkovitost ter boljše soočanje s časovnim pritiskom. Medtem ko je potrebno zamenjati zastarele računalniške sisteme in izboljšati mobilnost operacij, pa največji izziv ministrstvom za zunanje zadeve predstavlja, kot ugotavljata Smith in Sutherland (2002: 20), prilagoditev organizacijske kulture, kadrovske prakse in operacijskih postopkov. Ministrstva za zunanje zadeve namreč premalo izkoriščajo možnosti, ki jih ponuja svetovni splet; večina spletnih strani, četudi privlačnih in profesionalnih, je le elektronska verzija natisnjenih materialov.

Poleg izzivov na področju notranje organizacije in notranjih komunikacij diplomatska mreža osvaja inovativno uporabo novih informacijskih tehnologij tudi v svoji zunanji komunikaciji z vlado, nevladnimi organizacijami, multinacionalkami, domačo ter tujimi javnostmi. Vlada informacijske dobe se bo morala prilagoditi rastočemu številu transnacionalnih vprašanj skozi obliko mrežne diplomacije, to je skozi gosto mrežo odnosov z regulatornimi agencijami, sodišči, ministrstvi in mednarodnimi pisarnami po vsem svetu (Smith in Sutherland 2002: 153). Ministrstva za zunanje zadeve morajo biti tudi konsistentna; pri tako številnih virih informacij različnim občinstvom ne morejo dajati različnih informacij. Vseeno morajo pri na primer spletnih interakcijah bolj pazljivo umerjati svoje pristope do različnih skupin na internetu (kampanjski aktivisti, informacijske in internetne skupine). Preseči morajo tudi tehnični način govora tradicionalne diplomacije, saj skupine civilne družbe prav tako uporabljajo jezik čustvenega prepričevanja (Potter 2002: 20).

Nove komunikacijske tehnologije ponujajo tudi nove možnosti za doseg ciljnih občinstev, domačih in tujih. Večja postaja dimenzija javne diplomacije, večja je

spodbuda uporabe tudi drugih medijev poleg večinskih, npr. časopisov skupnosti in etničnih skupin, seveda brez zanemarjanja večinskih medijev (Potter 2002b: 20).

Vse več pritiskov gre v smer bolj interaktivnih komunikacijskih strategij ter strategij, ki vključujejo uporabo mehke moči. Cooper (2002: 146) meni, da imajo tako vladni kot nevladni akterji sposobnost uporabe novih tehnologij, vseeno pa so nove tehnologije še novost in ne morejo nadomestiti integrirane informacijsko komunikacijske strategije.

Če povzamemo, se diplomacija in informacijske tehnologije sekajo na treh ravneh:

- učinkovitost v obstoječih poslovnih praksah, npr. finančne in računovodske storitve,
- direktna podpora načinu vodenja diplomacije, npr. pri pogajalski, reprezentativni funkciji,
- srečevanje obeh pri sami vsebini diplomacije, npr. pogajanja o omogočanju globalne informacijske infrastrukture (Fulton 2001).

Za iskanje odgovorov na raziskovalna vprašanja te diplomske naloge se bom osredotočila le na prvi dve ravni, saj je tretja raven vsebinsko in zaradi svoje kompleksnosti izven dosega te diplomske naloge.

V smislu organizacijskih zmogljivosti in učinkovitosti integracije digitalnih informacijskih tehnologij v obstoječe procese in prakse bi lahko razločili tri stopnje uspešne uvedbe informacijskih tehnologij (Smith in Sutherland 2002:167):

- na prvi stopnji nove informacijske tehnologije pripomorejo k izpolnjevanju obstoječih nalog z večjo učinkovitostjo; kot primer bi lahko navedli uporabo elektronske pošte za komunikacijo in distribucijo različnih dokumentov,
- na drugi stopnji se nove informacijske tehnologije popolnoma integrira v obstoječe procedure in protokole; organizacija se uči o novih tehnologijah in temu primerno spremeni tudi svoje procese,
- na tretji stopnji se razvijejo nove procedure in protokoli, ki popolnoma temeljijo na prednostih novih informacijskih tehnologij; uporabniki nove tehnologije začnejo uporabljati na inovativne načine in spoznajo, kako jim le-te pomagajo na osebni ravni pri vsakdanjem delu. Najmočnejša vzpodbuda za razumevanje vpliva

novih tehnologij za katerokoli organizacijo mora pri tem prihajati od seniornega vodstva.

Za diplomacijo vse to predstavlja tako obljubo in priložnost, kot tudi nevarnost. Predstavlja obljubo, če spoštuje navedene spremembe, priložnost, če se nanje odzove inovativno in ustvarjalno, ter nevarnost, če se trmoglavo drži preteklih praks. Do te točke je bil fokus te diplomske naloge večinoma abstrakten. Poudarek je bil na pojmovanju digitalnih informacijskih tehnologij kot fenomena, ki ima potencialno velike učinke na mednarodne odnose in na diplomacijo. V nadaljevanju se bom osredotočila na praktični vidik; kako diplomatska mreža uporablja in bi lahko uporabljala nove informacijske tehnologije v resničnem življenju?

Z uporabo dveh študij primera, pregledom izkušenj z novimi informacijskimi tehnologijami kanadskega Ministrstva za zunanje zadeve in mednarodno trgovino (Department of Foreign Affairs and International Trade - DFAIT) ter slovenskega Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ), bom ugotovila, kakšen pomen pripisujejo zgoraj navedenim ugotovitvam ter kako se nanje odzivajo tako v lastnih strateških usmeritvah, kot tudi v praksi.

4.1 PRIMER KANADSKEGA MINISTRSTVA ZA ZUNANJE ZADEVE IN MEDNARODNO TRGOVINO

Kanadsko ministrstvo za zunanje zadeve in mednarodno trgovino (Department of Foreign Affairs and International Trade - DFAIT) se je v preteklih letih močno trudilo integrirati digitalne informacijske tehnologije v svoje strategije, operacijske procedure in prakse. Izvedlo je veliko prilagoditev na treh ključnih področjih (Smith in Sutherland 2002: 161):

- upravljanje lastne tehnološke infrastrukture,
- vpliv informacijsko-komunikacijskih tehnologij na diplomatsko kulturo,
- uporaba informacijskih tehnologij za pospeševanje svoje javne diplomacije.

DFAIT je zelo distinktiven pri uporabi informacijskih tehnologij, saj pri zbiranju in uporabi informacij za izvajanje programov in svojih storitev primarno deluje preko

svetovnega spleta. V informacijske tehnologije je med 1. aprilom 2001 in 31. marcem 2003 vložil 194 milijonov dolarjev, kar kaže na izjemno pomembno investicijo ministrstva¹. Sprememba v organizaciji pa je več kot le proračunska; DFAIT-ova Služba za upravljanje informacij in tehnologijo (Information Management and Technology Bureau) je največja služba na ministrstvu s 425 zaposlenimi in 100 svetovalci. Veliko investicij in znatne kadrovske zmogljivosti pa bodo dolgoročno imele znaten vpliv na kulturo ministrstva ter njegovo dovezetnost za in sprejemljivost tehnologij (Smith in Sutherland 2002: 162).

4.1.1. Infrastruktura, notranja komunikacija in notranja administracija

Leta 1998 je DFAIT zamenjal finančne in materialne upravljalne sisteme s SAP R/3², komercialnim paketom za standardizacijo običajnih poslovnih funkcij vlade kot celote. Na tej osnovi pa je DFAIT načrtoval in postavil dodatne funkcionalnosti, ki odgovarjajo njegovim potrebam³.

Za izboljšanje stikov z misijami je DFAIT uvedel visoko razvit, integriran in namenski svetovni telekomunikacijski sistem imenovan MITNET (Multi-user International Telecommunications Network) za varni avdio prenos ter prenos podatkov na 126 lokacijah v 85 državah. DFAIT je prav tako nadgradil mobilnost svojih operacij, kar omogoča hitre odgovore v nujnih primerih ali v primerih, ki zahtevajo začasne

---

¹ DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004b) Audit of Information Technology Project Management, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/departement/auditreports/2004/projectmanagement04-en.pdf> (4. 5. 2006).

² SAP R/3 je poslovni informacijski sistem, ki omogoča elektronsko vodenje standardnih poslovnih funkcij. Program deluje po konceptu odjemalec/streznik in dostopa do informacijskega skladišča. Informacijsko skladišče zajema podatke znotraj sistema in z zunanjih virov in pripravlja poročila, ki so zanimiva za upravljanje podjetij in organizacij. SAP R/3 je razdeljen v module, ki pokrivajo tipične funkcije v organizaciji. Najbolj razširjeni moduli so moduli za finančno računovodstvo, kontroling, upravljanje človeških virov, vodenje projektov, upravljanje proizvodnih materialov, prodajo in distribucijo, načrtovanje proizvodnje, upravljanje skladišča itd. Vsak modul vodi specifične poslovne funkcije, povezan pa je tudi z ostalimi moduli, kjer je to prikladno in uporabno (Wikipedia 2006).

³ DFAIT (1998b) Audit of Integrated Management System - Management Letter No. 5 (May 1998), Executive summary, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/departement/auditreports/IMS5-98-en.asp> (4. 5. 2006).

komunikacijske povezave, npr. srečanja voditeljev ali mednarodne krize. Kanadski diplomati imajo elektronske kartice, ki jim omogočajo dostop do MITNET-a iz katerekoli telefonske govornice na svetu (Smith in Sutherland 2002: 163).

Kar se tiče namiznih aplikacij, je več kot 99 odstotkov DFAIT-ovih uslužbencev po celem svetu povezanih z vodilno tehnološko platformo SIGNET (Secure Integrated Global Network), ki lahko podpira praktično katerokoli aplikacijo ali poslovni proces. Na voljo je na 131 lokacijah v 90 državah. Najbolj enostavna aplikacija je zagotovitev elektronskih sporočil, zagotavlja pa tudi povezave v druge vladne službe in javna omrežja. Poleg standardne programske opreme za obdelavo besedil in razpredelnic imajo še kopico bolj specializiranih aplikacij, npr. WIN Exports, programski paket za uradnike za trgovino. Le-tem pomaga kanadske izvoznike povezati s potrošniki v tujini. Tu je še SIGNET/Winframe podatkovni sistem, ki kanadskim uradnikom za zunanje zadeve zagotavlja integriran paket mednarodnih trgovinskih in političnih informacij. Nove programske aplikacije pa tudi konstantno razvijajo (Smith in Sutherland 2002: 164).

Na SIGNET-ovi mreži so postavili tudi intranet diplomatske mreže (Foreign Affairs Canada Intranet - FAC Intranet). Namenjen je zagotovitvi nizkocenovne in uporabnikom prijazne notranje komunikacije ter enostavnejšemu razpošiljanju dokumentov, kot so npr. priročniki in direktive ministrstva, omogoča pa tudi dostop do različnih orodij in aplikacij. Kar se tiče uporabe intraneta kot organizacijsko komunikacijskega orodja, je revizijsko poročilo o upravljanju DFAIT-ovega intraneta iz leta 2006⁴ ugotovilo, da upravljanju intraneta manjka jasna strateška usmeritev. Na ministrstvu namreč ni nobenega odbora, ki bi izdelal strategijo, razvijal politike in imel nadzor nad njihovim izvajanjem. Manko jasnosti glede temeljnega namena intraneta povzroča konfliktne interpretacije tako s strani vodstva, kot tudi osebja. Glede vsebin na intranetu je ugotovilo, da nepravilne in zastarele informacije na intranetu zmanjšujejo zaupanje uporabnikov v uporabo le-teh. Poročilo je izpostavilo potrebo po izboljšanju procesov in kontrol kvalitete za upravljanje, osveževanje in umikanje vsebin z intraneta.

---

⁴ DFAIT Office of the Inspector General Audit Division (ZIV) (2006) Audit of the Management of the Intranet, January 2006, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2006/intranetFAC06-en.pdf> (4. 5. 2006).

Razkrilo je tudi omejeno zavedanje uporabnikov o vsebinah, ki se nahajajo na intranetu. Veliko intranetnih strani je nestrukturiranih, navigacija ni enostavna, iskalniki pa so neučinkoviti. Poleg tega je hitrost internetnih povezav nekaterih misij nezadostna za dostop do teh informacij. Revizijsko poročilo zato predlaga izoblikovanje strukture upravljanja, razvoj intranetne strategije, implementacijo vsebinskih standardov in povezanih kontrol kvalitete, izboljšanje iskalnih funkcionalnosti, zagotavljanje zadostnih mrežnih zmogljivosti za dostop do informacij na intranetu ter zmanjševanje varnostnih rizikov, ki se nanašajo na vsebino intraneta.

4.1.2. Soočanje s tehnološkimi spremembami

Investicije v informacijsko telekomunikacijske tehnologije so za upravljavce diplomatskih organizacij zelo drage. Tehnologija zelo hitro razvija, poleg tega se tudi prehodi iz ene tehnološke platforme na drugo ne odvijajo brez zapletov, zato jih je potrebno skrbno načrtovati. DFAIT-ove izkušnje s COSIC tehnološko platformo so na primer pokazale, da ni priporočljivo kupovati tehnologije, izdelane po naročilu, saj je dražja, njena zanesljivost ni dokazana, pa tudi vzdrževalni stroški in stroški nadgradenj so ponavadi višji. Prav tako je vprašljiva združljivost take programske opreme s povezanimi aplikacijami; če je namreč operacijski sistem visoko specializiran, bodo najverjetneje ostale aplikacije potrebovale precej prilagajanja, kar pa zahteva veliko časa in denarja. Integracija novih informacijskih tehnologij znotraj organizacije se prav tako ne odvíja z enakimi hitrostmi. Nekateri oddelki bodo to storili hitreje, kot drugi, odvisno tudi od izdelave strategij za to področje (Smith in Sutherland 2002: 167). Ravno zaradi vsega navedenega je skrb za strateške usmeritve toliko pomembnejša.

Kar se tiče skrbi za strateško usmeritev informacijsko-tehnoloških projektov, je DFAIT-ova Služba za upravljanje informacij in tehnologijo v poročilu o upravljanju projektov s področja informacijskih tehnologij iz leta 2004⁵ zapisala, da so revidirali dokument o

---

⁵ DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004b) Audit of Information Technology Project Management, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2004/projectmanagement04-en.pdf> (4. 5. 2006).

novem strateškem načrtovanju in okvirnih prioritetah⁶ (New Strategic Planning and Priorities Framework) ter potrdili skladnost ciljev informacijsko-tehnoloških projektov s cilji ministrstva kot celote.

V revizijskem poročilu o DFAIT-ovem upravljanju intraneta iz leta 2006⁷ ugotavljajo, da v zvezi z intranetom ni nobene strategije, ki bi povezovala cilje ministrstva s cilji in usmeritvami intraneta, politikami za upravljanje z vsebino intraneta ter s strukturo intraneta. Na DFAIT-u so se odločili, da ustvarijo delovno mesto vodje informatike (Chief Information Officer - CIO), zaposleni na tem delovnem mestu pa naj bi zagotovil, da imajo nove informacijske tehnologije zadostno vodstveno spodbudo znotraj organizacije. Hkrati naj bi vodja informatike ohranjal konsistentnost celostne strateške usmeritve (Smith in Sutherland 2002: 167).

4.1.3. Izobraževanje

Zaposleni na DFAIT morajo biti visoko izobraženi generalisti, katerih človeški kapital potrebuje stalno nadgrajevanje. Izobraževanje (tako izobraževanje za uporabo digitalnih informacijskih tehnologij, kot profesionalno izobraževanje, npr. tudi jezikovno izobraževanje) pa je težka naloga za tako razpršeno organizacijo. Za potrebe profesionalnega izobraževanja je Kanadski inštitut za zunanje storitve (Canadian Foreign Service Institute - CFSI), DFAIT-ov izobraževalni center, začel eksperimentirati z novimi informacijskimi tehnologijami za potrebe izobraževanja. Razvili so številne produkte, npr. ORTHO+ (programska oprema za preverjanje francoskega črkovanja) ter Pasajes Latinoamericanos (programska oprema za učenje španskega jezika s pomočjo video vložkov, vajami poslušanja in razumevanja ter vajami pisanja).

---

⁶ DFAIT (2004c) Strategic planning and priorities framework: Connecting Canada to the world, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/cip-pic/about/sppf-en.pdf> (1. 6. 2006).

⁷ DFAIT Office of the Inspector General Audit Division (ZIV) (2006) Audit of the Management of the Intranet, January 2006, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2006/intranetFAC06-en.pdf> (4. 5. 2006).

CFSI je prav tako razvil virtualno univerzo, ki zagotavlja univerzalen dostop do izobraževanja s pomočjo tekstovnih modulov za samostojno učenje, mrežnih CD-ROM-ov ter računalniških programov za izobraževalne rešitve. Virtualna univerza naslavlja tudi potrebe po izobraževanju lokalno zaposlenega osebja pri misijah po celem svetu (Smith in Sutherland 2002:164).

Kljub temu je revizijsko poročilo o povezanosti DFAIT z internetom iz leta 2004⁸ ugotovilo, da se uporabniki ne zavedajo prednosti in dostopnosti izobraževanja preko interneta. Poročilo je zato predlagalo, da DFAIT več pozornosti posveti seznanjanju uporabnikov s profesionalnim izobraževanjem, ki je na voljo, prav tako pa mora več pozornosti posvetiti samem izobraževanju o uporabi digitalnih informacijskih tehnologij in njihovih prednostih.

4.1.4. Internet

Leta 1998 je revizijsko poročilo o povezanosti DFAIT z internetom⁹ zaključilo, da DFAIT nima izdelane strategije za uporabo interneta, slabosti pa so se kazale tudi v organizacijski koordinaciji spletnih iniciativ. DFAIT je izdajal le direktive za postavljanje spletnih strani misij, ki so definirale samo možnosti za gostovanje in približne stroške spletnih strani. Od leta 1998 naprej je DFAIT povečal vsebino svojih internetnih strani, prav tako pa se je povečalo število uporabnikov, tako med osebjem, kot tudi med strankami.

V revizijskem poročilu o povezanosti DFAIT z internetom iz leta 2004¹⁰ je zapisano, da internet predstavlja kritično orodje za sporočanje ključnih informacij javnosti ter navodil zaposlenim, zato je zelo pomembno vzpostaviti temeljno internetno prisotnost,

---

⁸ DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004a) Audit of DFAIT Connectivity to the Internet, March 2004, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2004/internetconnectivity04-en.pdf> (4. 5. 2006).

⁹ DFAIT (1998a) Audit of DFAIT Connectivity to the Internet, Executive summary, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/Internet98-en.asp> (4. 5. 2006).

¹⁰ DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004a) Audit of DFAIT Connectivity to the Internet, March 2004, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2004/internetconnectivity04-en.pdf> (4. 5. 2006).

tudi če je ta čisto osnovna, neizoblikovana. Število internetnih strani (internetnih strani ministrstva ter posameznih diplomatsko-konzularnih predstavništev) se je do leta 2004 ustalilo, prav tako pa se je izoblikovala struktura upravljanja z njimi. Tako je DFAIT močno napredoval pri izoblikovanju celostnega okvira upravljanja z internetnimi aktivnostmi. V revizijskem poročilu iz leta 2004 so prav tako zapisali, da pričakujejo povečanje povpraševanja po spletnih rešitvah in aplikacijah, mobilnih in brezžičnih povezavah, spletni dostopnosti storitev, participaciji javnosti pri oblikovanju politik in v elektronski izmenjavi. Te zahteve za DFAIT predstavljajo izziv tudi z vidika varnostnih in privatnih komponent, ki jih je treba upoštevati pri načrtovanju in oblikovanju teh iniciativ. Trudijo se tudi vzpostaviti višjo raven interaktivnosti DFAIT-ovih internetnih strani, pomembne pa so tudi stalne ustvarjalne aktivnosti.

4.1.5. *e-Vlada*

Cilj kanadske e-vlade (Canada's Government On-Line) je, kot je zapisano v letnem poročilu delovanja e-vlade¹¹, uporabiti informacijske in komunikacijske tehnologije za zagotovitev izboljšanih, uporabniško usmerjenih, učinkovitih in integriranih storitev kjerkoli, kadarkoli. V poročilu je tudi zapisano, da je Kanada pri razvoju storitev e-vlade vodilna država na svetu. Razvili so spletno stran Canada International (vstopna stran za tujce) in spletne strani gospodarskih grozdov (združenj), DFAIT pa nadaljuje z usmerjenostjo k uporabnikom (spodbujajo raziskave o željah in potrebah tako uporabnikov kot uslužbencev DFAIT-a), učinkovitostjo in integracijo svoje celotne prisotnosti na internetu.

V istem poročilu so navedene DFAIT-ove storitve, ki so že na voljo preko spleta, ali pa bodo razvite in na voljo uporabnikom do konca leta 2006:

- pomoč Kanadčanom v tujini,
- storitve povezane s potnimi listi,
- spletne storitve javne diplomacije,
- izvozni/uvozni nadzorni sistemi,
- komisar za virtualno trgovino,

---

¹¹ DFAIT (2005) Government On-Line Annual Report, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/gol-annual-report-en.asp> (1. 6. 2006).

Storitve ponujajo tako Kanadčanom, tujcem, kot tudi tujim podjetjem, razvite pa so bile v sodelovanju z drugimi vladnimi departmaji in revidirane s strani izvršnih medministrskih odborov. Poudarek je na integraciji storitev na način, ki kar najbolj izboljšuje možnosti za doseganje kanadskih strateških mednarodnih ciljev. Ena od iniciativ, razvita v letih 2004-2005, ki zgoraj opisano že ponazarja, je storitev '*Live, Learn, and Succeed*'. Ta dobro prikazuje, kako lahko meddepartmajska integracija storitev preoblikuje mednarodne aktivnosti zaposlovanja študentov na način, ki bo zelo koristil učinkovitosti poslovnih procesov, pospeševal vsevladno učinkovitost, izboljšal storitve za uporabnike, služil kot uporabno orodje za kanadsko diplomatsko mrežo ter izboljšal ugled Kanade v tujini kot učinkovite, visoko razvite države z naprednim razmišljanjem.

4.1.6. Primeri spreminjanja praks

- Ustanavljanje novih ambasad in diplomatskih mest ter mikro misije

Nove informacijske tehnologije so vsekakor omogočile veliko hitrejše ustanavljanje novih ambasad in diplomatskih mest, saj je za ustanovitev, kot utemeljujeta Smith in Sutherland (2002: 166), potrebna le letalska vozovnica, prenosni računalnik, povezava z internetom ter diplomatski potni list. To ima zelo velike implikacije za mobilnost operacij ter operacionalno učinkovitost ob pravem času na pravem mestu. Navajata primer ustanovitve kanadske ambasade v Zagrebu, ki je postala operacionalna le v nekaj urah.

Nove informacijske tehnologije so bile uspešno uporabljene po celem svetu za zagotavljanje ključne podpore t.i. *mikro misijam*. To so ponavadi najučinkoviteje izoblikovani kanadski konzulati, ki jih sestavljajo le eden ali dva diplomata ter ne več kot tri do pet lokalno zaposlenih ljudi. Mikro misije so namreč uspešen način razširjanja kanadske prisotnosti in vpliva v bolj oddaljenih delih sveta. So stroškovno učinkovite, nove informacijske tehnologije pa jim omogočajo stalno zvezo z DFAIT-om za zagotovitev potrebnih informacij in npr. nudenje administrativne podpore. Diplomati se tako lahko osredotočijo le na npr. reprezentativno funkcijo (Smith in Sutherland 2002: 168).

- Virtualne ekipe

Ob pojavu različnih vprašanj in kriz DFAIT danes uporablja neuradne in uradne virtualne ekipe za razvoj pravočasnega in premišljenega odgovora, pri čemer se tudi naloge razdeljujejo neodvisno od geografskih lokacij posameznih članov virtualnih ekip. Neposredne informacije 's prizorišča' se na ta način integrirajo z dodatno ekspertizo, ki je na voljo v celotni organizaciji. Uporaba takih virtualnih ekip hitro postaja standardna procedura delovanja DFAIT-a. Možnosti, ki jih ponujajo nove informacijske tehnologije so trdne, dokazane in že v uporabi (Smith in Sutherland 2002: 169).

- Vzpostavljanje dialoga med sprtimi stranmi

Danes video konference in komunikacija preko elektronske pošte ponujajo nove priložnosti za pospeševanje dialoga. Smith in Sutherland (2002: 169) navajata primer delovne skupine ZN za begunce, ki ji predseduje Kanada. Delovna skupina je vzpostavila seznamski strežnik FOFOGNET (Friends of the Friends of the Gavel Net), kizdružuje okoli 180 izbranih akademikov in ljudi iz stroke iz več kot 17 držav. DFAIT-u in kanadski Mednarodni razvojni agenciji je zagotovil zelo dober vpogled v mednarodno akademsko skupnost ter orodje za obveščanje o najnovejših dogodkih. To je vodilo tudi k postavitvi raziskovalne mreže palestinskih beguncev (Palestinian Refugee Research Net - PRRN), ki arhivira dokumente o politikah in zagotavlja seznam strani, ki se navezujejo na to vprašanje.

Vseeno avtorja (Smith in Sutherland 2002: 170) poudarjata, da po njunem mnenju nove informacijske tehnologije z vsemi prednostmi, ki jih prinašajo, ne bodo nadomestile potrebe po osebem stiku. Služijo le dopolnjevanju potrebe po osebem stiku s ponujanjem napredne začetne točke za pogovore. Tako se je tudi virtualna skupnost FOFOGNET začela sestajati osebno, kar se je izkazalo za zelo uspešno.

- (Elektronska) javna diplomacija

Kanadski minister za zunanje zadeve Lloyd Axworthy je že leta 1996 v svojem govoru¹² priznal potrebo po kanadski mednarodni informacijski strategiji, ki bi Kanadi omogočila bolj učinkovit doseg tujih trgov ter možnost vpliva na mednarodna občinstva. Integriran pristop k predstavitvi Kanade v tujini bi z uporabo novih informacijskih tehnologij in strateško kombinacijo interneta, radia in televizije pri promociji svojih interesov in vrednot okrepil kanadsko gospodarsko konkurenčnost, pritegnil investicije, turiste in študente. S tem bi se širilo razumevanje kanadske kulture, vrednot in stališč. Inovativna uporaba novih informacijskih tehnologij v javni diplomaciji pa zahteva veliko investicij; investicije v vse tri medije, internet, radio in televizijo, bi naj bi takrat znašale okrog \$100 milijonov dolarjev, kar pa v med leti 1996 in 1998 zaradi zmanjševanja proračunskega deficita ni prišlo v poštev. Na kratko je po začetnem navdušenju nad enotno mednarodno informacijsko strategijo to vprašanje zdrsnilo z zunanjepolitičnega dnevnega reda (Potter 2002a: 196).

V luči uporabe novih informacijskih tehnologij v posameznih zunanjih procesih pa je DFAIT pridobil dragocene izkušnje pri uporabi novih informacijskih tehnologij na inovativne načine za posvetovanje z domačo javnostjo o zunanji politiki. V pilotskem projektu so tako Kanadčane povprašali o mnenju glede zunanje politike države do Haitija. DFAIT je bil zelo zadovoljen s kvalitetnimi odgovori, tako da načrtuje tudi nadaljnja posvetovanja (Smith in Sutherland 2002: 170). Kanadski center za razvoj zunanje politike, ki deluje znotraj DFAIT-a, se je prav tako trudil zagotoviti okno za prispevek javnosti. Center organizira okrogle mize in nacionalne posvete, na katerih se strokovnjaki za določena področja in vprašanja ter predstavniki civilne družbe posvetujejo o tem, kako bi morala Kanada voditi svojo zunanjo politiko. Na ta način so uspeli razprave o kanadskih politikah vključiti v procese diplomacije.

Kanadski posvetovalni vidik zunanje politike pa ni le domači proces; Kanada je spodbujala tudi povečano transparentnost in dialog Varnostnega sveta Združenih narodov z nevladnimi organizacijami, akademiki in novinarji (Knox 2000 v Vickers

---

¹² DFAIT (1996) Notes for an Address by the Honourable Lloyd Axworthy Minister of Foreign Affairs: Foreign Policy in the Information Age, dostopno preko http://w01.international.gc.ca/minpub/Publication.asp?publication_id=377049&Language=E (4. 5. 2006).

2004: 188). Čeprav Vickersova (2004: 196) zaključí, da vse to nima znatnega vpliva na vsebino zunanje politike, pa meni, da je proces razprav in okroglih miz koristno vplival na transparentnost zunanje politike in prepoznavnost nedržavnih akterjev v mednarodni politiki. Vse to skupaj namreč krepi razumevanje domače in tujih javnosti za politična stališča in odločitve kanadske vlade.

4.1.7. Zaključek

DFAIT je eno najnaprednejših ministrstev za zunanje zadeve s tehnološkega vidika. Uvedba globalne infrastrukture se je začela že leta 1993 z univerzalnim sistemom elektronske pošte SIGNET in s telefonskimi storitvami MITNET. S koncem hladne vojne in vedno večjim številom novih držav so odkrili, da so virtualne in mikro misije, ki so jih omogočile nove informacijske tehnologije, odlična rešitev za vzpostavljanje Kanadske prisotnosti in vpliva v svetu. Uporabljati so začeli virtualne ekipe za odgovarjanje na diplomatske krize in ne glede na to, da je včasih trajalo tedne ali celo mesece za ustanovitev ambasade, lahko Kanada danes zagotovi pravočasno operacijsko učinkovitost. Nove informacijske tehnologije so olajšale koordinacijo z nevladnimi organizacijami in drugimi vladnimi službami za izgradnjo mednarodne mreže podpore, prav tako pa je jasno, da velike iniciative potrebujejo pomembno koordinacijo s civilno družbo, ki jo informacijsko komunikacijske tehnologije znatno olajšujejo, saj so pomembna orodja za predstavitev vladnega programa.

Vseeno je bil po Potterjevem (2002a: 182) mnenju fokus usmerjen na uporabo informacijskih tehnologij, ki so zadovoljile potrebe notranjih diplomatskih občinstev, niso pa v takšni meri upoštevale zunanjih občinstev ali spodbujale promocijo Kanade v tujini. Konzularne storitve bodo na primer morale biti prav tako integrirane s širšo vladno elektronsko ponudbo storitev. Končno pa je potrebno na organizacijski ravni skupaj z inovativno uporabo digitalnih informacijskih tehnologij gojiti tudi upravljanje znanja.

4.2 PRIMER SLOVENSKEGA MINISTRSTVA ZA ZUNANJE ZADEVE

Slovenska diplomatska mreža nima prav dolge zgodovine samostojnega delovanja; po osamosvojitvi Slovenije je bila postavljena pred nalogo vzpostavitve lastne diplomatske mreže, temelji njene diplomacije pa so bili takrat že precej izoblikovani. Slovenija je namreč že prej načrtovala in delno tudi razpolagala vsaj z zametkom svoje diplomacije (Jazbec 2002: 136). Takoj po osamosvojitvi se je, po navedbah poročila o delovanju Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) za leto 1991¹³, začelo intenzivno zunanjepolitično delovanje, usmerjeno v predstavljanje slovenskih plebiscitnih odločitev, razlogov za razglasitev neodvisnosti in suverenosti ter seveda vseh prizadevanj za dosego polnega mednarodnega priznanja. Danes ima Slovenija 39 veleposlaništev, ki poleg držav akreditacije nerezidenčno pokrivajo še 40 držav. Ima 6 stalnih predstavništev pri mednarodnih organizacijah in v Evropski uniji, 8 generalnih konzulatov ter 57 konzulatov, ki jih vodijo častni konzularni funkcionarji.¹⁴

Ena bistvenih determinant delovanja diplomacije te nove majhne države so bili omejeni kadrovski viri. Kljub temu Jazbec (2002: 136) meni, da je bila Slovenija ob osamosvojitvi v boljšem položaju kot npr. baltske države (Litva, Latvija, Estonija), saj je imela na voljo okrog sto ljudi, medtem ko so jih imele baltske države ob osamosvojitvi le okrog 15. Kot bistveni konsekvenci pri tem se kažeta mladost in feminizacija v slovenski diplomatski mreži. Med mladimi rekrutiranci namreč prevladujejo popolni novinci, torej mladi, in ženske.

Poleg pomanjkljivih kadrovskih virov so mlado slovensko diplomacijo zaznamovali tudi omejenost finančnih virov, znanja, izkušenj in tehnike. Medtem ko so slednji problemi dolgoročno rešljivi, pa po je problem pomanjkanja kadrovskih virov direktno in dolgoročno nerešljiv. Ni ga namreč moč rešiti s stalnim povečevanjem števila zaposlenih v diplomaciji, saj po eni strani zaradi omejenosti virov ni na

---

¹³ Ministrstvo za zunanje zadeve (1992) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1991. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

¹⁴ Ministrstvo za zunanje zadeve (2005a) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2004. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

razpolago dovolj oseb, ki bi bile usposobljene in ki bi zmogle, a tudi hotele delati v redni diplomatski službi. Po drugi strani zgolj povečevanje števila zaposlenih ne vpliva direktno na večjo učinkovitost sleherne, tudi diplomatske organizacije (Jazbec 2002: 158). Pri omejenih kadrovskih virih pa ima izvajanje političnih nalog prednost pred kadrovske, organizacijske, finančne in ostale. Tudi v slovenskem primeru so bile priprave gradiv za projekte osamosvajanja, redne in izredne seje najvišjih organov oblasti, delovanje v vojnih razmerah, spremstvo opazovalnih misij, priprave na haaško konferenco prednostne naloge, v katere je bilo treba nujno vložiti vse razpoložljive sile (Ministrstvo za zunanje zadeve 1992: 46). Te prednostne naloge so imele tudi negativne stranske učinke, ki so oteževali vzpostavljanje reda in rutinskega dela, ki sta nujna pogoja za normalno delo kateregakoli državnega organa.

Probleme pomanjkanja virov je mogoče omiliti tako z racionalnim kadrovskim planiranjem, kot tudi z vzpostavitvijo racionalne in fleksibilne diplomatske organizacije. Jazbec (2002: 163) meni, da je morala Slovenija kot majhna država zaradi svojih omejenih kadrovske in finančne virov že takrat več vlagati v visoko tehnologijo v diplomatski mreži, saj je lahko tako omogočila večjo dostopnost informacij in racionalizirala svoje delovanje. Obseg in kvaliteta tehnične opremljenosti diplomatske organizacije sta tesno vezani na uspešnost zagotavljanja finančne virov, hkrati pa je navedeno sploh za majhno državo velika finančna obremenitev. Rešitev je vzpostavitev racionalno urejenega in zadosti kvalitetnega sistema tehnične opreme, ki mora omogočati hitro, enostavno in zaščiteno diplomatsko komunikacijo. Kljub temu, da je problem srednjeročno rešljiv, pa je dolgoročno zelo zahteven. Taki tehnološki projekti namreč hitro zastarijo, pogosto jih je treba menjavati, so pa zelo dragi.

4.2.1. Infrastruktura

Služba za informacijsko tehnologijo opravlja dela in naloge s področja strateškega načrtovanja in razvoja informacijskega sistema MZZ. Vodi informacijske projekte in nabave informacijske opreme, sistemski in aplikativni razvoj, sistemsko administracijo ter izvaja testne in modelne postavitve¹⁵.

---

¹⁵ Ministrstvo za zunanje zadeve (2005d) Naloge službe za informacijsko tehnologijo, dostopno preko <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=347> (15. 10. 2005).

Po navedbah letnih poročil o delovanju MZZ¹⁶ je služba za informacijsko tehnologijo že v letu 1992 začela z izgradnjo integralnega informacijskega sistema in potrebne informacijske infrastrukture. V letu 1992 se je začelo opremljanje diplomatsko konzularnih predstavništev z računalniki, v letu 1996 je bil dosežen standard zagotovitve računalnika za vsako delovno mesto na MZZ in na diplomatsko-konzularnih predstavništvih. Takrat so začeli, poleg že uveljavljene zaščitene elektronske pošte, zaščito kript algoritmov, tudi s povezovanjem diplomatsko-konzularnih predstavništev na internet. Kljub upočasnitvi začetnega izjemno intenzivnega razvoja in čeprav se vseskozi omenja skromne kadrovske potencialne in omejena finančna sredstva (izraženo je nezadovoljstvo z zastarelostjo računalniške opreme), pa je v poročilih za leta 1997, 1998 in 2000 zapisano, da so kljub temu uspeli zgraditi med seboj povezan informacijski sistem. Le-ta se stalno nadgrajuje z novimi rešitvami, prilagojenimi sodobnim informacijskim trendom.

Že v letu 1997 so začeli z avtomatizacijo pisarniškega ter finančnega poslovanja ter pravno ureditvijo varnosti informacijskega sistema, v naslednjih letih pa nadaljevali z razvojem novih rešitev in posodabljanjem obstoječih. Uvedli so aplikacijo SPIS za podporo poslovanju z dokumentarnim gradivom, za diplomatski protokol pa sta bili npr. razviti aplikaciji Diplomatska lista in Vizus. S tem so vzpostavili vizumski informacijski podsistem, razvoj pa se je nadaljeval v smeri izpopolnitve aplikacije za

---

¹⁶ Ministrstvo za zunanje zadeve (1992) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1991. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (1997) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1996. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (1998) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1997. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (1999) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1998. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (2001) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2000. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (2002) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2001. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

Ministrstvo za zunanje zadeve (2005a) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2004. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

izdajo novih vizumskih nalepk, povezave oz. izmenjave podatkov z Ministrstvom za notranje zadeve ter s predpripravo za podatkovno povezovanje z EU oz. schengenskim informacijskim sistemom ter s tem vključitev v evropske vizne informacijske sisteme. V letu 2006 so bile zaščitene povezave nadgrajene za pošiljanje evropskih tajnih podatkov nižje ravni¹⁷. Razvili so tudi druge podporne aplikacije, npr. aplikacijo za prevajanje Trados, za šifriranje Cifra, za finančno knjiženje AIDA.

Leta 2000 je MZZ s projektom Mladika prešlo na tehnologijo prenosa podatkov z optičnimi vodniki, zamenjana pa je bila tudi mrežna topologija. Komunikacijsko omrežje državnih organov (HKOM - Hitro komunikacijsko omrežje - obstoječa hrbtenica komunikacijskega omrežja državnih organov) je od svojega začetka v letu 1993 zraslo na omrežje, ki je do leta 2001 doseglo številko preko 70 vozlišč in danes presega 800 lokalnih računalniških omrežij kot končnih uporabnikov prostranega komunikacijskega omrežja¹⁸.

V Zaključnih poročilih MZZ za leta 2002, 2003 2004¹⁹ glede infrastrukture ni dosti napisano; večinoma gre za zamenjavo računalniške opreme v obsegu, kot je bilo glede na njeno starost, zastarelost, ekonomsko in tehnično iztrošenost nujno potrebno. Od leta 2003 naprej so bile investicije in investicijsko vzdrževanje, kot je bilo obrazloženo v

---

¹⁷ Intervju z Damjanom Križmanom, vodjo informatike na Ministrstvu za zunanje zadeve, Ljubljana, 17. julija 2006.

¹⁸ Center vlade za informatiko (2001) e-poslovanje v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004 (SEP-2004), dostopno preko <http://www.gov.si/vrs/data/e-poslovanje.pdf> (1. 6. 2006).

¹⁹ Ministrstvo za zunanje zadeve (2003) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2002; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopna preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2002/ZR2002_III-2_obr_18_%20MZZ.pdf (1. 6. 2006).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2004a) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2003; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopna preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2003/ZR2003_III_2_18.pdf (1. 6. 2006).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2005b) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2004; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopno preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2004/ZR2004_III_2_18.pdf (1. 6. 2006).

predlogih proračuna za leto 2005 in 2006²⁰, namenjene izgradnji in posodabljanju informacijske tehnologije diplomatsko-konzularnih predstavništev zaradi izpolnjevanja schengenskih varnostno tehničnih pogojev konzularnih oddelkov ter pogojev Evropske unije in NATO.

Največje stroške predstavlja tekoče vzdrževanje opreme in naprav (računalnikov in telekomunikacijskih sistemov), ki je neposredno povezano z vsemi potrebnimi posegi za nemoteno komunikacijo mreže diplomatsko konzularnih predstavništev z ministrstvom. Predvsem so tu mišljeni stroški vzdrževanja informatike v Sloveniji, npr. stroški vzdrževanja izdelanih aplikacij za potrebe diplomatsko-konzularnih predstavništev, kripto zaščite komunikacij, obdelave konzularnih storitev, finančne aplikacije za potrebe diplomatsko konzularnih predstavništev itd. Ti stroški so se v zadnjih letnih znatno povečali (leta 2002 so znašali 219,5 milijonov SIT, leta 2003 493,4 milijonov SIT, leta 2004 512,8 milijonov SIT, leta 2005 pa 729 milijonov SIT; predlog za leto 2007 je 729,7 milijonov SIT).

4.2.2. *Uporaba odprtokodne programske opreme*²¹

Prvo študijo o uporabi, razvijanju in uvajanju programske opreme in rešitev, temelječih na odprti kodi je Ministrstvo za informacijsko družbo izvedlo v letu 2003²². V njej je zapisano, da se Državna uprava zaveda njenega obstoja in pomembnosti ter jo za svoje potrebe, predvsem na področju strežnikov in omrežnih podpornih sistemov, s pridom

---

²⁰ Ministrstvo za zunanje zadeve (2004b) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2005, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_04_05/2005/2005_OBR_18_MZZ.pdf (1. 6. 2006).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2005c) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2006, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_06_07/2006/OBR06_18.pdf (1. 6. 2006).

²¹ Pojem proste in odprtokodne programske opreme : Prosta programska oprema uporabniku dovoljujejo uporabo, razmnoževanje, razširjanje, razumevanje, spreminjanje in izboljševanje programa. Odprtokodna programska oprema uporabniku omogoča dostop do izvorne kode, ki jo lahko pregleduje ter skladno s svojimi potrebami spreminja in dopolnjuje (SI.OpenOffice.org 2006).

²² Ministrstvo za informacijsko družbo (2003a) Politika Vlade Republike Slovenije pri izvajanju, uvajanju in uporabi programske opreme in rešitev, temelječih na odprti kodi. Ljubljana: Ministrstvo za informacijsko družbo.

uporablja že od sredine devetdesetih let (enako velja za Ministrstvo za zunanje zadeve). Osnovna značilnost programske opreme, temelječe na odprti kodi in proste programske opreme je, da je izvorna programska koda dostopna in na vpogled vsem. Ta popolna preglednost pomeni, da programska oprema ni le črna skrinjica, za katero ne vemo, kaj natanko se v njej dogaja, ampak so vsi procesi pregledni in dostopni vpogledu. V navedenem dokumentu je izraženo stališče Vlade, da podpira odprtokodno programsko opremo, njen razvoj, uvajanje in uporabo. Preglednost delovanja, racionalizacija stroškov podpore, večja prilagodljivost potrebam, zaupanje v varnost in zasebnost skupaj z nižjimi stroški lastništva so njene glavne prednosti. Zapisali so, da bo Vlada v prihodnje v največji možni meri načrtovala, gradila in kupovala take informacijske rešitve, ki temeljijo na odprtih standardih in protokolih.

Uporaba odprtokodne programske opreme je zlasti lahko zanimiva za diplomacijo in diplomatske komunikacije, kjer je preglednost izvorne kode ter posledično zaupanje v varnost in zasebnost ključnega pomena. Vendar pa se še danes drugje kot na strežnikih in omrežnih podpornih sistemih odprtokodna programska oprema in rešitve ne uporabljajo. V študiji iz leta 2006²³ so izvedli primerjavi dveh zbirk programske opreme, Microsoft Office in odprtokodne programske opreme OpenOffice.org, kot podlago za odločitev, katero zbirko uvesti na delovne postaje v državni upravi RS. Študija upošteva 11.800 delovnih postaj, ki so v uporabi v državni upravi in bodo vključene v novo pogodbo o licenciranju med Microsoftom in državno upravo. Ugotavljajo, da sta obe zbirki primerni za uporabo, da pa bi bil prehod na odprtokodno programsko opremo OpenOffice.org zahtevnejši in dražji zaradi neprenosljivosti ali le delne prenosljivosti dokumentov ter končnih uporabnikov, ki so navajeni na Microsoftove izdelke. Sledi sklep, da naj se državna uprava za naslednja tri leta odloči za paket Microsoft Office. Čeprav je moč dokazati, da je možno pretvorbo dokumentov v večini primerov avtomatizirati, zagotoviti ustrezno tehnično podporo, v Evropski uniji pa je že bila dana pobuda za standardizacijo formata zapisa dokumentov (in bo dokumente v vsakem primeru treba pretvoriti), se je torej državna uprava odločila drugače (Banović 2006).

---

²³ Ministrstvo za javno upravo (2006a) Politika Vlade Republike Slovenije pri izvajanju, uvajanju in uporabi programske opreme in rešitev, temelječih na odprti kodi. Ljubljana: Ministrstvo javno upravo.

Tem odločitvam sledi tudi diplomatska mreža, ki za zdaj odprtokodne programske rešitve uporablja, kot je bilo že navedeno, za strežniške sisteme in omrežne podporne sisteme.

4.2.3. Izobraževanje diplomatov in raziskovalne dejavnosti

Stopnja in količina pomanjkanja diplomatskega znanja in izkušenj sta neposredno vezani na značilnosti sestave novih diplomacij ob začetku njihovega vzpostavljanja. Stalen dotok popolnih novincev in splošna neizkušenost diplomatske organizacije vplivata na počasno razpršeno agregacijo diplomatskega znanja in tehnike v prvih letih. Osnovno izhodišče za reševanje tega problema je zato načrtno in stalno izobraževanje tistih, ki diplomatskega znanja in izkušenj nimajo.

V leti 1996 je bila, kot je bilo zapisano v letnem poročilu MZZ za leto 1996²⁴, ustanovljena Diplomatska akademija; šlo je za podiplomski specialistični študij mednarodnih odnosov, namenjen predvsem uslužbencem v javni upravi in zaposlenim v tistem delu gospodarstva, ki pri svojem delu veliko komunicirajo s tujino. Študij naj bi izobrazil bodoče diplomate za delo na diplomatsko konzularnih predstavništvih, že zaposlenim diplomatom pa ponudil dopolnilna znanja.

V zaključnih računih MZZ v letih 2002-2004 je videti, da se za izobraževanje diplomatov ni namenilo skorajda nič sredstev. Leta 2002 so ta sredstva znašala 55.000 SIT, v letih 2003 in 2004 pa načrtovana sredstva sploh niso bila realizirana. Zakaj? Kot razlog so navedli pomanjkanje sredstev na drugih področjih in posledično preusmerjanje le-teh. V poročilu za leto 2003 pa je še zapisano, da med potencialnimi kandidati zaradi nezadovoljstva z izvajanjem in vsebino programa specialističnega študija ni bilo interesa. Predlogi proračunov za leta 2005, 2006 in 2007²⁵ kažejo že drugačno sliko, saj za izobraževanje namenjajo, za vsako leto posebej, 9 milijonov SIT, 7 milijonov SIT in 7,5 milijona SIT. Kar se tiče raziskovalnih dejavnosti in vključevanja drugih akterjev v oblikovanje politik, MZZ za določene teme s področja mednarodnih

---

²⁴ Ministrstvo za zunanje zadeve (1997) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1996. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

²⁵ Navedeni zgoraj.

odnosov sodeluje z znanstveno raziskovalnimi institucijami. Znanstveno raziskovalne institucije po naročilu MZZ obdelujejo in pripravljajo mnenja o posameznih pomembnih vprašanjih, kot so vprašanja manjšinske problematike, sukcesije itd.

Po mnenju Goloba (2004) je v dobi razvoja informacijskih tehnologij in družbe, 'temelječe na znanju', uporaba znanja pomemben predpogoj za uspešno diplomacijo v prihodnosti. Predlagal je, da naj Republika Slovenija v okviru MZZ oblikuje 'Mladika raziskovalno-razvojni center' (nadgradnja oddelka za plan in analize MZZ) z jasno definiranim poslanstvom in cilji delovanja. MZZ 'Mladika center' naj bi povezoval državno upravo, znanstveno-raziskovalno sfero, relevantne izobraževalne institucije, gospodarstvo, civilno družbo, ter urednike relevantnih medijev s ciljem priprave strokovnih podlag za izvajanje uspešne javne diplomacije. Prav tako je potrebno povečati obseg raziskav na področju mednarodnih odnosov, mednarodnega prava in odnosov z javnostmi.

4.2.4. Internet

Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije v letu 2002²⁶ je razkrila kritično stanje državne uprave na svetovnem spletu. Spletne strani DU so organizirane po principu strukture državne uprave, ne pa po potrebah in pričakovanjih njihovih uporabnikov. Ker uporabniki ne poznajo organizacijske strukture državne uprave in tudi ne poznajo dovolj natančno njenih pristojnosti, se na spletnih straneh državne uprave težko znajdejo. To otežuje uspešno in učinkovito uporabo spletnih strani državne uprave ter onemogoča izkoriščanje informacij in storitev, ki so sicer na spletnih straneh dostopne. Poleg tega spletne strani državne uprave zaznamuje še slaba orientacija in raznolika navigacija, nekonsistentno predstavljanje vsebine po spletnih straneh posameznih organov državne uprave, veliko tehničnih napak (zastoji v prikazovanju strani, nedelujoče hiperpovezave...), pomanjkanje kakovostnih iskalnikov in drugih elementov pomoči za uporabnike nasploh (kazala, sezname pogosto

---

²⁶ CATI (2002) Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/\\$file/Koncno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/$file/Koncno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf) (1. 6. 2006).

zastavljenih vprašanj...), zanemarjanje varovanja zasebnosti in varnosti pri uporabi spletnih strani, variabilna grafična podoba, ki zmanjšuje prepoznavnost in kredibilnost DU na svetovnem spletu, slaba dostopnost: spletne strani niso opremljene z meta podatki, da bi jih lahko preprosto našli s spletnimi brskalniki itd. Vse to kaže na nizko uporabniško vrednost spletnih strani državne uprave, od katerih ne morejo imeti večjih koristi niti uporabniki, niti državna uprava sama.

Za sistematično izboljšanje spletne podobe in delovanja vseh organov državne uprave je v letu 2004 Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo delovanja in razvoja državne uprave na svetovnem spletu²⁷. Njihov cilj je bil izboljšati odnos med državno upravo in državljani ter gospodarskimi subjekti tako, da se jim prek svetovnega spleta omogoči in ponudi prijazne, enostavne in učinkovite možnosti komuniciranja in interakcije z organi državne uprave. V strategiji so zapisali, da ima državna uprava namen izkoristiti demokratični potencial svetovnega spleta in prek njega ponuditi možnost participacije državljanov pri obravnavanju državno relevantnih tem. V ta namen mora državna uprava preseči nivo lastne predstavitve na svetovnem spletu (prva faza razvoja državne uprave na svetovnem spletu) in doseči ustaljen nivo komuniciranja in interaktivnosti državljanov in ostalih subjektov z državno upravo (npr. preko elektronske pošte, forumov in klepetalnic, elektronskega glasovanja itd.), kar predstavlja drugo fazo razvoja. V tretji fazi razvoja (imenujejo jo transakcija - vertikalna integracija) bo državna uprava na svetovnem spletu integrirala delovanje sorodnih in funkcionalno povezanih organov v hierarhiji državne uprave, tako da bo lahko ponudila popoln in celovit servis svojih upravnih storitev prek svetovnega spleta. V zadnji fazi naj bi državna uprava na svetovnem spletu povezala vse svoje informacije in storitve v enoten, sistematično organiziran in k različnim skupinam uporabnikov usmerjen spletni portal, kjer bodo lahko uporabniki (različnih ciljnih skupin) dostopali do vseh informacij in storitev z enega samega enotnega spletnega mesta. Ob koncu razvoja bo na svetovnem spletu prišlo do integracije vseh organov in funkcij državne uprave ter dokončne

---

²⁷ Vlada Republike Slovenije (2004) Strategija delovanja in razvoja državne uprave RS na svetovnem spletu, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K6C08D4EE25C03327C1256F0300203BB9/\\$file/Strategija_spletnega_nastopa_koncna_20040902.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K6C08D4EE25C03327C1256F0300203BB9/$file/Strategija_spletnega_nastopa_koncna_20040902.pdf) (1. 6. 2006).

transformacije delovanja državne uprave na svetovnem spletu po meri končnih uporabnikov.

Strategija pa še ni bila uresničena: v letu 2005 je Ministrstvo za javno upravo v pojasnilih glede poenotenja predstavitev spletnih strani organov državne uprave²⁸ zapisalo, da strateškim usmeritvam takratnega Ministrstva za informacijsko družbo žal ni nikoli sledila izvedba, zato se je bo s faznim pristopom šele lotilo Ministrstvo za javno upravo.

Kar se tiče prisotnosti in predstavitve diplomatsko konzularnih predstavništev samih na svetovnem spletu, je moč ugotoviti, da velika večina nima spletnih strani. Od diplomatsko konzularnih predstavništev v 57 različnih državah, ki so navedena na spletni strani MZZ²⁹, jih ima le 6 svoje predstavitvene strani; veleposlaništvo v Avstriji, Belgiji, Nemčiji, Rusiji, Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Njihove spletne strani se po vsebini in ažurnosti precej razlikujejo. Najbolj razdelano predstavitveno spletno stran imata veleposlaništvo v Nemčiji in v Združenih državah Amerike; na njih najdemo koristne informacije za slovenske in tuje državljane, informacije o vizumih, carinah, gospodarske in kulturne informacije, informacije o obojestranskem sodelovanju in obiskih, celo zemljevid z lokacijo veleposlaništva, informacije o slovenski skupnosti v Združenih državah Amerike ipd. Tem sledijo bolj skromne spletne strani veleposlaništva v Avstriji (skromna predstavitev le v slovenščini), Belgiji (skromna predstavitev, za vse pomembnejše informacije je urejena povezava na strani MZZ), Rusiji (skromna predstavitev, strani v angleškem jeziku so povsem brez vsebine, povezave ne delujejo), Veliki Britaniji (skromna predstavitev).

Čeprav je izgled spletnih strani veleposlaništev enoten, pa so razlike v vsebini in količini informacij zelo velike. Vseeno gre večinoma za predstavitve diplomatsko konzularnih predstavništev, le redko najdemo tudi kakšno informacijo o Sloveniji, njeni

---

²⁸ Ministrstvo za javno upravo (2005) Prijazna in učinkovita uprava: Pojasnila glede poenotenja predstavitev spletnih strani organov državne uprave, dostopna preko <http://mju.gov.si/index.php?id=359> (15. 6. 2006).

²⁹ Ministrstvo za zunanje zadeve (2006a) Diplomatsko konzularna predstavništva, dostopno preko <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=502> (15. 6. 2006).

kulturi in gospodarstvu. Hiperpovezave, ki jih ponujajo, so velikokrat mrtve, neažurirane, svojih iskalnikov spletne strani nimajo, slabo pa so tudi opremljene z metapodatki, zato jih ni preprosto najti s spletnimi brskalniki..

Ostala diplomatsko konzularna predstavništva imajo na internetu navedene kontaktne naslove, telefonske številke in elektronske naslove (razen diplomatsko konzularna predstavništva v Črni gori, Libanonu, Maleziji, Singapurju in na Tajskem, ki tudi elektronskih naslovov nimajo navedenih).

4.2.5. E-Uprava

V letu 2001 je bil vzpostavljen enotni državni portal e-Uprava, ki predstavlja enotno vstopno točko do informacij javne uprave. Do leta 2006 naj bi bila po načrtih Ministrstva za informacijsko družbo³⁰ vzpostavljena zmogljiva in zanesljiva informacijsko-telekomunikacijska infrastruktura za elektronske storitve za državljane, druge fizične osebe, poslovne subjekte, druge pravne osebe in zaposlene v upravi. Po njihovih navedbah so leta 2003 še prevladovale statične vsebine, vendar so se oblikovati že začele dinamične vsebine, ki omogočajo iskanje, oblikovanje, naročanje, pregledovanje in obdelovanje javno dostopnih informacij.

Po ukinitvi Ministrstva za informacijsko družbo in Centra Vlade za informatiko³¹, so njune naloge delno prešle na Ministrstvo za javno upravo³², ki je začelo aktivno delovati na področju razvoja e-Uprave. Predstavilo je Strategija e-uprave Republike Slovenije za

---

³⁰ Ministrstvo za informacijsko družbo (2003b) Strategija: Republika Slovenija v informacijski družbi. Ljubljana: Ministrstvo za informacijsko družbo, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KD7B586481CC7EABBC1256CB6003EB51E/\\$file/Strategija_RSvID_2003-01-20.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KD7B586481CC7EABBC1256CB6003EB51E/$file/Strategija_RSvID_2003-01-20.pdf) (1. 6. 2006).

³¹ Vlada RS (2006) Predstavitev vlade: Organizacijska struktura vladnih ustanov : Organigram Vlade Republike Slovenije, posodobljen februarja 2006, dostopen preko <http://www.vlada.si//util/bin.php?id=2004082617291352> (15. 6. 2006).

³² Ministrstvo za javno upravo (2006b) Pogosta vprašanja: Katere službe je pod svoje okrilje združilo Ministrstvo za javno upravo?, dostopna preko <http://mju.gov.si/index.php?id=16> (15. 6. 2006).

obdobje 2006 do 2010³³; do leta 2010 naj bi javna administracija z inovativno uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT), rastočim zaupanjem javnosti in zavedanjem o prednostih e-uprave ter z izboljšanjem znanja in podporo vsem uporabnikom omogočila lažji dostop do javnih informacij in storitev. Ena od njenih strateških usmeritev pa je tudi spodbujanje soodločanja. E-demokracija naj bi pomenila upoštevanje državljanov, nevladnih organizacij in drugih institucij, njihovih potreb in volje ter vključevanje vseh uporabnikov v e-upravo, ki naj bi bila enotno stičišče za demokratično, razmišljevalno in vzajemno izmenjavo e-mnenj in predlogov z aplikacijami e-posvetovanj, tematskih diskusijskih spletnih strani, e-forumov, e-glasovanja, e-klepetalnic in e-peticij, v prihodnje pa naj omogoča izvajanje e-referendumov in e-volitev.

Kar se tiče elektronskih konzularnih storitev, ki bi bile dostopne preko interneta, pa po mnenju Križmana³⁴ informacijske rešitve še ne dosegajo strogih evropskih in schengenskih varnostnih zahtev. Poleg tega na primer prosilci za vize večinoma prihajajo iz nerazvitih držav in so neizobraženi, kar jih izključuje kot potencialne uporabnike elektronskih konzularnih storitev. Vsekakor pa je pritrdil, da gre razvoj v smeri zagotavljanja takšnih storitev, ki bodo ustrezale željam uporabnikov, predvsem pa izjemno strogim varnostnim zahtevam.

4.2.6. Javna diplomacija in kulturna promocija Slovenije

Iz poročil MZZ o letnem delovanju³⁵ je razvidno, da je bila vloga Službe za stike z javnostjo MZZ po letu 1991 obveščanje javnosti o stališčih ministrstva in o celotni zunanjepolitični dejavnosti Republike Slovenije, predvsem pa je intenzivno sodelovala pri predstavitvi Republike Slovenije na tujem. Po letu 1991 so se obveznosti MZZ na tem področju močno povečale, saj so mu dogodki narekovali pospešeno predstavljanje

---

³³ Ministrstvo za javno upravo (2006c) Strategija e-uprave Republike Slovenije za obdobje 2006 do 2010 (SEP-2010): »E-uprava za boljšo javno upravo«, Predlog 3.0, dostopen preko <http://www.ris.org/uploadi/editor/1144650475estrategija2.pdf> (1. 6. 2006).

³⁴ Intervju z Damjanom Križmanom, vodjo informatike na Ministrstvu za zunanje zadeve, Ljubljana, 17. julija 2006.

³⁵ Navedena zgoraj.

slovenskih plebiscitnih odločitev, razlogov za razglasitev neodvisnosti in suverenosti ter seveda vseh prizadevanj za doseg polnega mednarodnega priznanja. V naslednjih letih je komunikacija ostala v veliki meri enosmerna; poglobljena naloga je bila predstavitev dejavnosti in stališč MZZ in ministra v medijih, leta 1997 se je MZZ predstavilo tudi na internetu, za približevanje delovanja MZZ javnosti pa so bili v letu 2001 organizirani dnevi odprtih vrat.

Vseeno Bergant (2004) meni, da slovenska zunanja politika ne uresničuje dobro javne diplomacije. Meni, da je bilo, deloma spričo pomanjkanja znanja, značilno rumenega hlastanja po aferah in senzacijah, pomanjkanja državnega rezona in pomanjkljivega izbora orodij, kar nekaj za Slovenijo pomembnih zunanjepolitičnih korakov izpeljanih z večjimi žrtvami in manjšimi rezultati, kot bi morali in zmogli biti. Pri tem navede primer polemike o NATO in odprtih vprašanj s Hrvaško. Prav tako meni, da je promocijska dejavnost v okviru diplomatske službe Slovenije nedefinirana, slabo razvita in prej rezultat naključja, individualne nagnjenosti in zavzetosti, kot pa koherentnega sistema. Meni, da bi se dalo s povezanostjo, interaktivnostjo, opredelitvijo ciljev in strokovnim osredotočanjem na ciljne skupine in vsebinske prioritete tudi v tem okviru doseči več.

Guček (2003:3) predlaga, da naj slovenska javna diplomacija deluje vključujoče in sinergično na različnih ravneh, transparentno, komunikativno in ustvarjalno. Slovenska država bo morala spremeniti svojo diplomacijo in način modeliranja zunanje politike ter se preusmeriti v moderatorsko vlogo na osnovi javno partnerskega sodelovanja in koordinacije z različnimi zainteresiranimi (kolektivnimi) akterji. Pri tem je ključno ustrezno izobraževanje in usposabljanje slovenskih diplomatov za izvajanje nalog javne diplomacije. Zgolj tisti slovenski diplomat, ki bo poleg vsebinskih vprašanj razumel tudi svoje komunikacijsko okolje ter logiko medijske realnosti sodobnega sveta, hkrati pa bo primerno izurjen v tehnikah in veščinah odnosov z javnostmi, zlasti medijskega nastopanja, bo lahko učinkovito in prepričljivo komuniciral navzven. Predpogoj za to pa je, da se že v procesu odločanja in pripravi ukrepov na področju slovenske zunanje politike in mednarodne orientacije upošteva vidik javnega mnenja in medijev. Vsaka komunikacija in sporočilo slovenskih zunanjepolitičnih akterjev mora temeljiti na predhodnih analitičnih ugotovitvah in domišljenih, usklajenih formulacijah, ki bodo razumljive in zanimive tako slovenskim, kot tudi tujim državljanom. Potrebno je tudi

usklajevanje dejavnosti javne diplomacije v obstoječih državnih institucijah (dejavnosti mreže diplomatskih in konzularnih predstavništev, vladnega Urada za informiranje, pristojnih ministrstev in uradov, služb za odnose z javnostmi, mednarodno sodelovanje in promocijo Slovenije v tujini) (Plavšak 2004).

In zakaj je to pomembno? Sposobnost kompetentnega in prepričljivega komuniciranja v mednarodnih in diplomatskih odnosih lahko zlasti v multilateralnih okvirih nadoknadi pomanjkljivosti v fizični zmogljivosti in moči malih držav, kot je Slovenija (Plavšak 2003: 250). Zdi se, da se slovenski zunanjepolitični odločevalci tega na načelni ravni zavedajo: omenja se 'mehka moč' slovenskih kulturnih, civilizacijskih in ekonomskih dosežkov, ki presegajo fizično moč države in po mnenju Serajnikove (1998: 687 v Plavšak 2003: 250) Slovenija nedvomno ni več nacija brez podobe in znane identitete. K temu je pripomoglo tudi delovanje MZZ na področju mednarodnih odnosov v kulturi in kasneje zunanja kulturna politika, ki jo v proračunu MZZ najdemo kot posebno postavko od leta 2004 naprej³⁶; cilj MZZ je pospeševati aktivnosti na tem področju predvsem v funkciji večje prepoznavnosti Republike Slovenije, promociji slovenske kulture in identitete. Za zunanjo kulturno politiko je bilo v letu 2004 namenjenih 53 milijonov SIT, v letu 2005 55,6 milijona, načrt za leto 2006 pa je znašal 56,9 milijona SIT. Zraven je obrazloženo, da so kulturni odnosi pomemben del slovenske zunanje politike in pomemben dejavnik predstavitve Slovenije v tujini ter da pomagajo ustvariti pozitivno podobo države. Razmišljajo tudi o kulturnih centrih Republike Slovenije v izbranih državah oz. okrepitev tovrstne dejavnosti že obstoječih slovenskih ustanov v tujini (npr. Slovenski znanstveni inštitut na Dunaju) v funkciji večje prepoznavnosti Republike Slovenije v tujini.

---

³⁶ Ministrstvo za zunanje zadeve (2005b) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2004; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopna preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2004/ZR2004_III_2_18.pdf (1. 6. 2006).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2004b) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2005, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_04_05/2005/2005_OBR_18_MZZ.pdf (1. 6. 2006).

Ministrstvo za zunanje zadeve (2005c) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2006, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_06_07/2006/OBR06_18.pdf (1. 6. 2006).

4.2.7. *Zaključek*

Slovensko Ministrstvo za zunanje zadeve je kljub omejenim kadrovskim in finančnim virom že v letu 1992 začelo z izgradnjo integralnega informacijskega sistema in potrebne informacijske infrastrukture, ki se je kasneje stalno nadgrajevala z novimi rešitvami, prilagojenimi sodobnim informacijskim trendom, razvite pa so bile tudi specifične aplikacije. Kljub tem pozitivnim ocenam je velikokrat zapisano, da finančna sredstva niso bila zadostna; menjava informacijske tehnologije se je odvijala, kot je bilo to za njeno starost, zastarelost, ekonomsko in tehnično iztrošenost nujno potrebno. Na diplomatsko konzularnih predstavništvih pa je zamenjava informacijske tehnologije sledila predvsem normam schengenskih varnostno tehničnih pogojev konzularnih oddelkov ter pogojev Evropske unije in NATO.

Predstavitve državne uprave na internetu in z njo MZZ, ki je bila še do leta 2005 ocenjena z zelo nizko uporabniško vrednostjo, se je lotilo Ministrstvo za javno upravo, ki obljublja prenovitev spletnih strani, ki bodo ponujale prijazne, enostavne in učinkovite možnosti komuniciranja in interakcije z organi državne uprave in možnosti opravljanja storitev preko portala e-Uprava. Javna diplomacija in predstavitve Slovenije v tujini, ki se je zelo intenzivno začela po osamosvojitvi Slovenije, pa je danes precej kritizirana; pomanjkanje znanja, značilno hlastanje po aferah in senzacijah, pomanjkanje državnega rezona in pomanjkljiv izbor orodij. Glede na to, da je pri razumevanju novega informacijskega okolja in učinkovitem komuniciranju navzven ključno izobraževanje, pa samo zase govori dejstvo, da se je v preteklih letih za izobraževanje in raziskovalne dejavnosti namenilo le malo sredstev.

5. ZAKLJUČEK

1. Kaj je tako novega in spreminjajočega pri digitalnih informacijskih tehnologijah in zakaj je to tako pomembno za mednarodno dinamiko?

Digitalne informacijske tehnologije so ponudile konvergenco prej diskretnih informacijskih tehnologij v omrežje digitalnih elektronskih komunikacij. Vse informacije so shranjene v digitalni obliki, prenašajo pa se po enotnem komunikacijskem kanalu. Enotna celostna mreža digitalnih informacijskih tehnologij tvori globalno informacijsko okolje, za katerega je značilna izjemna hitrost prenosa podatkov, vse informacije pa so povsod in lahko dostopne uporabnikom.

2. Kako se digitalne informacijske tehnologije umeščajo v mednarodno dinamiko?

Izničenje časa in razdalje ter povečana interakcijska sposobnost mednarodnega sistema ključno vplivata na spremembe mednarodnega okolja ter na vlogo in delovanje posameznih akterjev v njem. Vedno več interakcij, ki imajo možnost zaobhajanja tradicionalnih avtoritet, ter ogromne količine informacij predstavljajo pritisk na hitrejše in bolj transparentno odločanje. Vlade nimajo več monopola nad informacijami in prav tako ne morejo več uokvirjati percepcij javnosti o mednarodnih in domačih dogodkih, s tem pa se spreminjajo tudi osnovni pogoji samih političnih razprav. Avtoriteta države se bo zmanjšala na račun večje vplivnosti nedržavnih akterjev, vsekakor pa z napredkom digitalnih informacijskih tehnologij moč držav ne bo odmrla. Država bo namreč obdržala organizacijske zmogljivosti, ki presegajo tiste od večine nevladnih akterjev.

3. Kako to vpliva na način delovanja diplomacije in kako na vlogo diplomacije?

V spremenjenem informacijskem in komunikacijskem okolju mora diplomacija prilagoditi svoje poslovne prakse, administrativne procedure in način komuniciranja po vzoru npr. vodilnih podjetij. Diplomatska mreža mora izkoristiti prednosti, ki jih ponujajo digitalne informacijske tehnologije; povečanje korporativnega nadzora, informacijska in korporativna podpora diplomatom v tujini ter boljša izraba končnega človeškega kapitala. Racionalizacija vseh procesov s pomočjo digitalnih informacijskih tehnologij skupaj s spremenjeno organizacijsko kulturo ključno vpliva na učinkovitejše in hitrejše delovanje diplomatske mreže navznoter in navzven.

Diplomati in vlade nimajo več monopola nad informacijami, njihovim posredovanjem in oblikovanjem referenčnih okvirov javnosti o teh istih dogodkih. Nedržavni akterji so postali pomemben del mednarodne politike, tradicionalne oblike vodenja državnih poslov pa so se preoblikovale. Politične, gospodarske, verske in kulturne meje se spreminjajo. Digitalno informacijsko okolje je zmanjšalo diplomatovo vlogo na vseh njegovih tradicionalnih področjih dela, t.j. predstavljanje svoje države in sporočanje njenih pozicij, pogajanja in sklepanje sporazumov, zbiranje informacij o državi sprejemnici ter priporočanje primernih politik domači vladi. Suverene države niso povezane le skozi ministrstva za zunanje zadeve, ampak so preko milijonov posameznikov in skupin povezane v kompleksno omrežje.

Kljub temu so se povečale zahteve upravljanja transnacionalnih aktivnosti in uresničevanja nacionalnih interesov. Povečanje interakcij znotraj vlade in med njimi ter zahteve po vzpostavljanju povezav z novimi akterji na mednarodnem prizorišču dajejo diplomatovi predstavniški funkciji nov pomen. Ponujajo nove načine pridobivanja informacij, koordinacije nacionalnih stališč, ustvarjanja povezav in razširjanja vpliva. Povečan časovni pritisk in večja delovna obremenitev otežuje poglobljene analize različnih vprašanj. Kljub temu imajo diplomati še vedno prednost pred nedržavnimi akterji; institucionalne kapacitete, tradicionalna avtoriteta in dostop do vladnih elit so še vedno na njihovi strani.

Diplomati se morajo v kaotičnem plazu informacij bolj potruditi za pridobitev kredibilnosti in uspešno komunikacijo z javnostmi. Vse pomembnejše postajajo implikacije mehke moči, ki narekuje širitev pogledov, idej in gojenje skupnih vrednot za ustvarjanje privlačnosti politik in utemeljevanje odločitev. Ustvarjalna in zagnana uporaba novih informacijskih tehnologij, dobre komunikacijske strategije in kredibilnost so pri tem diplomatovi ključni aduti v boju za javno mnenje, zaupanje in podporo svojim politikam.

4. Kaj kažeta študiji primerov?

Primera kanadskega Ministrstva za zunanje zadeve in mednarodno trgovino (DFAIT) in slovenskega Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) kažeta na različno prilagajanje obeh ministrstev na novo informacijsko okolje. DFAIT je eno od najnaprednejših ministrstev za zunanje zadeve s tehnološkega vidika. Z uvedbo globalne infrastrukture,

nazornimi primeri spreminjanja praks na podlagi učinkovite uporabe digitalnih informacijskih tehnologij, uspešnim komuniciranjem z nedržavnimi akterji in javnostmi ter ponudbo storitev v okviru e-vlade, izboljšalo ugled Kanade v tujini. Nove informacijske tehnologije so olajšale koordinacijo z nevladnimi organizacijami in drugimi vladnimi službami za izgradnjo mednarodne mreže podpore, prav tako pa je jasno, da velike iniciative potrebujejo pomembno koordinacijo s civilno družbo, ki jo informacijsko komunikacijske tehnologije znatno olajšujejo, saj so pomembna orodja za predstavitev vladnega programa. Kanada se je začela predstavljati kot učinkovita, visoko razvita država z naprednim razmišljanjem.

Slovensko Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ) ima veliko krajšo zgodovino samostojnega delovanja; po osamosvojitvi je intenzivno vlagalo v informacijske tehnologije, saj je lahko tako omogočila večjo dostopnost informacij in racionalizirala svoje delovanje. Kljub omejenim kadrovskim in finančnim virom je uspelo zgraditi integralen informacijski sistem in potrebno informacijsko infrastrukturo, ki so jo kasneje stalno nadgrajevali z novimi rešitvami. Kasneje se je informacijska oprema pogosto menjala le, kadar je bilo to glede na njeno starost, zastarelost, ekonomsko in tehnično iztrošenost nujno potrebno, ali pa, ko je bilo potrebno izpolniti norme schengenskih varnostno tehničnih pogojev konzularnih oddelkov ter pogoje Evropske unije in NATO. Prenovitev in poenotenje predstavitev strani državne uprave ni potekalo brez zapletov, strategija portala e-Uprava pa šele obljublja resnično izkoriščanje možnosti, ki jih ponujajo digitalne informacijske tehnologije.

Pri primerjavi MNZ z DFAIT ugotovimo, da v obstoječih poslovnih praksah obe ministrstvi informacijske tehnologije popolnoma integrirali v obstoječe procese. Avtomatizacija pisarniškega poslovanja, finančni in materialni upravljani sistemi, programska oprema za upravljanje človeških virov ipd. so poenostavili delo tako na obeh ministrstvih, kot na samih diplomatsko konzularnih predstavništvih. Tu lahko govorimo tudi že o procesih, ki popolnoma temeljijo na prednostih novih informacijskih tehnologij.

Kar se tiče uporabe digitalnih informacijskih tehnologij pri samem izvajanju nalog diplomacije, lahko ugotovimo, da jih obe diplomatski mreži s pridom uporabljata za notranje in zunanje komunikacije, pošiljanje dokumentov, nadgradnjo mobilnosti

operacij. Kanada se lahko pohvali z več dokumenti o strateškem načrtovanju in okvirnih prioritetah na področju digitalnih informacijskih tehnologij, zaradi česar so vlaganja vanje in razvoj bolj usklajena. Prednjačijo tudi v uporabi digitalnih informacijskih tehnologij za potrebe izobraževanja, razvili so virtualno univerzo. DFAIT je v zadnjih nekaj letih tudi močno napredoval pri izoblikovanju celostnega okvira upravljanja z internetnimi aktivnostmi; splošna višja raven interaktivnosti spletnih strani, participacija javnosti pri oblikovanju politik, spletna dostopnost in meddepartmajska integracija različnih spletnih storitev DFAIT-a tako za Kanadčanom, kot tudi za tujcem in tuja podjetja jo postavlja med najnaprednejše države. Uspešno uporabo digitalnih informacijskih tehnologij nazorno prikazujejo primeri spreminjanja praks ter inovativna uporaba novih informacijskih tehnologij v javni diplomaciji. S tem so razprave o kanadskih politikah vključiti v procese diplomacije.

Slovenija je prav tako z različnimi aplikacijami racionalizirala delovanje MZZ (Vizus, Trados, Cifra itd), se podatkovno povezala s schengenskim informacijskim sistemom in svojo infrastrukturo stalno nadgrajevala. Kot majhna država z omejenimi finančnimi viri, ki je bila na začetku samostojne poti bolj ali manj brez diplomatskih znanj in izkušenj se sicer ne more primerjati s Kanado, a je bil razvoj v smislu vlaganj v digitalne informacijske tehnologije in njihovo vključevanje v procese in protokole vseeno zelo intenziven. Kasneje se je intenzivnost razvoja upočasnila, a strateške usmeritve glede internetne prisotnosti, ponudbe spletnih storitev, posledično večja interaktivnost spletnih strani, več vlaganj v javno diplomacijo in kulturno promocijo lahko Slovenijo postavijo ob bok državam, kot je Kanada. Pri tem mora vzpodbuda za nadaljne investicije in vključevanje digitalnih informacijskih tehnologij v organizacijsko kulturo in prakso diplomacije prihajati od seniornega vodstva.

5. Kako bi morala diplomatska mreža prilagoditi svojo vlogo in kako svoj način delovanja?

- *Nadgradnja informacijskih tehnologij*

Potrebno je povečevanje notranje administrativne učinkovitosti, zadovoljevanje lastnih komunikacijskih potreb in povečevanje lastnega nadzora, sledenje korporativnim standardom za zbiranje, upravljanje in razpošiljanje informacij (Fulton in drugi 1998: 12). Pri tem je potrebno ustrezno izobraziti tudi osebje, mu nuditi stalno podporo pri

uporabi novih informacijskih tehnologij in nenehnim seznanjanjem z novimi možnostmi, ki jih ponujajo digitalne informacijske tehnologije.

- *Notranja organizacijska kultura diplomatske mreže in profesionalizem*

Upravljanje znanja je tako kot od tehnologije, odvisno tudi od organizacijske kulture; potrebno je spodbujanje horizontalnosti znotraj organizacij, zmanjševanje hierarhij znanja, uvajanje porazdeljenega odločevanja, delegirane avtoritete in zmanjševanje birokracije. Iskanje ravnovesja med človeškimi in tehnološkimi viri je naslednji največji izziv diplomacije; tehnologija je orodje, ki lajša delovanje diplomacije, ne more pa nadomestiti človeških interakcij in presoje (Fulton in drugi 1998: 60). Izhodišče mora biti ustrezno izobraževanje diplomatov za naloge sodobne mrežne javne diplomacije. Le tisti diplomat, ki bo poleg vsebinskih vprašanj razumel tudi logiko informacijske družbe ter bo hkrati primerno izurjen v tehnikah in veščinah odnosov z javnostmi, bo lahko prepričljivo in učinkovito deloval in komuniciral navzven .

- *Mrežno sodelovanje*

Diplomatska mreža mora razviti širok spekter profesionalnega sodelovanja z vladnimi in nevladnimi akterji; mrežno sodelovanje s strokovnimi kolegi iz nevladnih organizacij, akademskih institucij, medijskih institucij, korporacij itd. mora postati pravilo (Fulton in drugi 1998: 54).

- *Potreba po kredibilnih virih informacij*

Upoštevati moramo pomembno razliko med podatki na eni in informacijami, znanjem ter celo modrostjo na drugi strani. Svet se izgublja v množici podatkov, kar pa profesionalnim diplomatom ponuja jasno priložnost ter enako jasen izziv postati zaupljiv vir informacij. V svetu prežemajočih kompleksnosti mora igrati ključno vlogo pri spreminjanju informacij v znanje za nacionalne odločevalce (Livingston 2002: 122, Potter 2002b: 22). Ker je veliko bolj kot količina pomembna kvaliteta informacij, pa imajo glasovi diplomatov, ki znajo obdržati kredibilnost v kakofoniji glasov v novi informacijski dobi, več možnosti, da so slišani.

- *Gradnja koalicij in javna diplomacija*

Povečana transparentnost zahteva konec kulture skrivnostnosti in ekskluzivnosti ter spodbujanje odprtosti in gojenja zaupanja, kar pa je ključni pogoj za vzpostavljanje

sodelovalnega odnosa z javnostjo (Fulton in drugi 1998: 11). Javna diplomacija je postala z rastočim številom netradicionalnih varnostnih vprašanj in z vedno večjo razpoložljivostjo, dostopom ter hitrostjo prenosa informacij pomembnejši instrument za gradnjo koalicij tako z domačo, kot tudi s tujimi javnostmi, saj diplomati vedno večjo podporo posvečajo diplomaciji, usmerjeni v posamezna vprašanja, ki sekajo tradicionalne razkole v mednarodnem sistemu. Predpogoj za uspešno javno diplomacijo pa je, da se že v procesu odločanja in pripravi politik in usmeritev upošteva tudi vidik javnega mnenja in medijev. Vsaka komunikacija mora temeljiti na predhodnih analitičnih ugotovitvah in domišljenih, usklajenih formulacijah, ki bodo razumljive in zanimive tudi povprečnemu državljanu (Plavšak 2003: 251).

Kar se tiče pritiska medijev in javnosti, vlade izgubljajo nadzor nad dnevnim redom sestavljanja politik v korist medijev in novih akterjev na mednarodnem prizorišču le takrat, ko niso sposobne izvajati močnega vodstva. Prav tako je medijska tehnologija le redko tako močno orodje v rokah novinarjev, kot je v rokah vladnih uradnikov in politikov. Zunanjepolitični akterji morajo razviti sodelovalen odnos z mediji, javnostjo in nevladnimi organizacijami ter mu dati prednost pred kulturo skrivnostnosti in ekskluzivnosti (Potter 2002b: 22).

- *Celostna strategija diplomacije v digitalni dobi*

Ministrstvo mora razviti celostno strategijo za delovanje v novem komunikacijskem okolju. Zgoraj navedene nadgraditve, prilagoditve in reforme se ne bodo odvile brez jasne usmeritve in vodstva (Fulton in drugi 1998: 69). Spremembam je potrebno zagotoviti zadostna sredstva za izvajanje, diplomatska mreža pa mora strategijo implementirati.

5.1 SKLEP

Opisane spremembe so daleč od nakazovanja konca diplomacije; informacijske tehnologije in množični mediji sicer izenačujejo možnosti državnih in nedržavnih akterjev na mednarodni sceni, vendar pa same po sebi ne pomenijo nezadržnega zatona diplomacije. Način vodenja diplomacije, ki se drži starih praks ter samozavestno zmanjšuje in premalo vlaga v svoj javni obraz, je zastarel. Diplomacija ima možnost in zmožnost prilagoditve na priložnosti in izzive, ki jih prinaša nova informacijska doba. Ministrstva za zunanje zadeve so organizacije znanja; pravočasno posredovanje informacij, izmenjava ter tudi zadrževanje informacij pa je menjalno blago diplomacije. S tega vidika so digitalne informacijske tehnologije velika prednost te institucije. Diplomatska mreža mora digitalne informacijske tehnologije priznati kot pomembna orodja v diplomaciji ter jih inovativno in ustvarjalno uporabljati pri projiciranju nacionalnih interesov v tujino. Pri vsem tem mora natanko razumeti tudi izzive, ki jih le-te prinašajo.

Upravljanja znanja, tudi inovativne in ustvarjalne uporabe novih informacijskih tehnologij, se je treba lotiti sistematično in ga spodbujati na vodstveni, tehnološki, organizacijski ravni in na ravni profesionalizma diplomatov. Le ti morajo postati kredibilni viri informacij, svojevrstni predstavniki za odnose z javnostmi in z mediji, komunikacijski upravljavci in koordinatorji.

Le, kadar kultura in tehnologije rastejo skupaj, lahko organizacija reformira zastarele prakse. Naglih sprememb v načinu vodenja in delovanja diplomacije ni pričakovati, saj so politični riziki v primeru preneglih odločitev previsoki. V novem informacijskem okolju s hudim časovnim pritiskom na videz okorni in zastareli diplomacijski protokoli pomenijo pridobivanje časa za kvaliteten premislek. Kljub temu se bo na premišljen način in v majhnih korakih odvila evolucija, ki se bo v prihodnosti odrazila v temeljnih spremembah. Države, ki bodo pri tem zaostajale, v novem okolju enostavno ne bodo imele veliko možnosti, da so njihovi glasovi sploh slišani, še manj pa uresničeni njihovi nacionalni interesi. Nasprotno bodo imele inovativne, ustvarjalne in zaupanja vredne diplomatske mreže, ki bodo sposobne prepoznati priložnosti in se soočiti z novimi izzivi ter pridobiti resnično kredibilnost, neprimerno boljšo začetno pozicijo v globalni tekmi za uresničevanje svojih interesov.

6. VIRI

- Banović, Zoran (2006) Zaprta odprta koda, drugač, dostopno preko http://www.mojmikro.si/articles/29-30_drzava_odprta_koda.pdf (15. 6. 2006).
- Benko, Vladimir (1998) Mesto in funkcije diplomacije v razvoju mednarodne skupnosti. V Jazbec, Milan (ur.) *Diplomacija in Slovenci: zbornik tekstov o diplomaciji in o prispevku Slovencev v diplomatsko teorijo in prakso*, 39-58. Celovec: Založba Drava.
- Bergant, Boris (2004) Mediji in javna diplomacija, prispevek k nadaljevalnemu pogovoru pri predsedniku Republike Slovenije, organiziranemu v okviru Slovenskega društva za mednarodne odnose, dne 14. januarja 2004, dostopen preko <http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/krz/076C500B1CF9BD12C1256E940046C4EA?OpenDocument> (1. 6. 2006)
- CATI (2002) Analiza spletnih strani vladnih služb in ministrstev Republike Slovenije, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/\\$file/Končno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K81367427FF8F033BC1256C8D002A8BA8/$file/Končno_porocilo_analize_spletnih_strani.pdf) (1. 6. 2006).
- Center vlade za informatiko (2001) e-poslovanje v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004 (SEP-2004), dostopno preko <http://www.gov.si/vrs/data/e-poslovanje.pdf> (1. 6. 2006).
- Cooper, Andrew F. (2002) Snapshots of an Emergent Cyber-Diplomacy: The Greenpeace Campaign against French Nuclear Testing and the Spain-Canada »Fish War«. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 128-150. London: McGill-Queen's University Press.
- Deibert, Ronald J. (2002) Hyper-Realities of World Politics: Theorizing the Communications Revolution. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 27-82. London: McGill-Queen's University Press.

- Der Derian, James (1987) *On Diplomacy*. Oxford: Basil Blackwell.
- Der Derian, James (2003) The Question of Information Technologies in International Relations. *Millenium: Journal of International Studies* 32(3), 441-456.
- DFAIT (1996) Notes for an Adress by the Honourable Lloyd Axworthy Minister of Foreign Affairs: Foreign Policy in the Information Age, dostopno preko http://w01.international.gc.ca/minpub/Publication.asp?publication_id=377049&Language=E (4. 5. 2006).
- DFAIT (1998a) Audit of DFAIT Connectivity to the Internet, Executive summary, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/Internet98-en.asp> (4. 5. 2006).
- DFAIT (1998b) Audit of Integrated Management System - Management Letter No. 5 (May 1998), Executive summary, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/IMS5-98-en.asp> (4. 5. 2006).
- DFAIT (2004c) Strategic planning and priorities framework: Connecting Canada to the world, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/cip-pic/about/sppf-en.pdf> (1. 6. 2006).
- DFAIT (2005) Government On-Line Annual Report, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/gol-annual-report-en.asp> (1. 6. 2006).
- DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004a) Audit of DFAIT Connectivity to the Internet, March 2004, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2004/internetconnectivity04-en.pdf> (4. 5. 2006).
- DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2004b) Audit of Information Technology Project Management, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2004/projectmanagement04-en.pdf> (4. 5. 2006).
- DFAIT Office of the Inspector General of the Audit Division (ZIV) (2006) Audit of the Management of the Intranet, January 2006, dostopno preko <http://www.dfait-maeci.gc.ca/department/auditreports/2006/intranetFAC06-en.pdf> (4. 5. 2006).

- Fulton, Barry (2001) *Information Age Diplomacy: Diplomacy: Revolution or Reform*, dostopno preko http://www.ndu.edu/nwc/activities/public/SymposiumWebsite/barry_fulton.htm (5. 10. 2005).
- Fulton, Barry, Richard Burt in Olin Robinson (ur.) (1998) *Reinventing Diplomacy in the Information Age*, Washington: Center for Strategic and international Studies, dostopno preko <http://www.csis.org/ics/dia/diadraft.pdf> (26. 10. 2005).
- Gilboa, Eytan (2002a) *Global Communication and Foreign Policy*. *Journal of Communication* 52 (4), 731-748.
- Gilboa, Eytan (2002b) *Real-Time Diplomacy: Myth and Reality*. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 83-109. London: McGill-Queen's University Press.
- Golob, Blaž (2004) *Identiteta Republike Slovenije v mednarodnih odnosih in diplomacija temelječa na znanju, prispevek k nadaljevalnemu pogovoru pri predsedniku Republike Slovenije, organiziranemu v okviru Slovenskega društva za mednarodne odnose, dne 14. januarja 2004, dostopen preko <http://www.sdmo-drustvo.si/documents/dogodki/povzetki/SDMOraz8.doc>* (15. 6. 2006).
- Guček, Bojan (2003) *Razprave o prihodnosti Slovenije: Sedem fragmentov k razpravi o prihodnjih zunanjepolitičnih prioritetah, položaju, aktivni vlogi in prepoznavnosti Republike Slovenije v mednarodni skupnosti, prispevek k razpravam o prihodnosti Slovenije, dostopen preko <http://www.prihodnost-slovenije.si/ups/ps.nsf/krf/CB261848EBE2C81EC1256E940046C579?OpenDocument>* (15. 6. 2006).
- Herrera, Geoffrey L. (2003) *Technology and International Systems*. *Millenium: Journal of International Studies* 32(3), 559-593.
- Intervju z Damjanom Križmanom, vodjo informatike na Ministrstvu za zunanje zadeve, Ljubljana, 17. julij 2006.
- Jazbec, Milan (2002) *Diplomacija in varnost*. Ljubljana: Vitrum.

- Knox, P. (2000) Canada at the UN: a human Security Council? V Molot, M.A. in F.O.Hampson (ur.) *Canada among nations 2000: Vanishing Borders*. Ontario: Oxford University Press.
- Livingston, Steven (2002) The New Media Transparency: What Are the Consequences for Diplomacy? V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 110-127. London: McGill-Queen's University Press.
- Martin, Todd (2001) Virtual Diplomacy, dostopno preko [http://www.diplomatonline.com/pdf_files/npsia/volume%20%20archive%20\(2001\).pdf](http://www.diplomatonline.com/pdf_files/npsia/volume%20%20archive%20(2001).pdf) (5. 10. 2005)
- Ministrstvo za informacijsko družbo (2003a) Politika Vlade Republike Slovenije pri izvajanju, uvajanju in uporabi programske opreme in rešitev, temelječih na odprti kodi. Ljubljana: Ministrstvo za informacijsko družbo.
- Ministrstvo za informacijsko družbo (2003b) Strategija: Republika Slovenija v informacijski družbi. Ljubljana: Ministrstvo za informacijsko družbo, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KD7B586481CC7EABBC1256CB6003EB51E/\\$file/Strategija_RSvID_2003-01-20.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/KD7B586481CC7EABBC1256CB6003EB51E/$file/Strategija_RSvID_2003-01-20.pdf) (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za javno upravo (2005) Prijazna in učinkovita uprava: Pojasnila glede poenotenja predstavitvenih spletnih strani organov državne uprave, dostopna preko <http://mju.gov.si/index.php?id=359> (15. 6. 2006).
- Ministrstvo za javno upravo (2006a) Politika Vlade Republike Slovenije pri izvajanju, uvajanju in uporabi programske opreme in rešitev, temelječih na odprti kodi. Ljubljana: Ministrstvo javno upravo.
- Ministrstvo za javno upravo (2006b) Pogosta vprašanja: Katere službe je pod svoje okrilje združilo Ministrstvo za javno upravo?, dostopna preko <http://mju.gov.si/index.php?id=16> (15. 6. 2006).
- Ministrstvo za javno upravo (2006c) Strategija e-uprave Republike Slovenije za obdobje 2006 do 2010 (SEP-2010): »E-uprava za boljšo javno upravo«, Predlog 3.0, dostopen preko <http://www.ris.org/uploadi/editor/1144650475estrategija2.pdf> (1. 6. 2006).

- Ministrstvo za zunanje zadeve (1992) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1991. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (1997) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1996. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (1998) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1997. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (1999) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 1998. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2001) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2000. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2002) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2001. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2003) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2002; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2002/ZR2002_III-2_obr_18_%20MZZ.pdf (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2004a) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2003; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopna preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2003/ZR2003_III_2_18.pdf (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2004b) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2005, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_04_05/2005/2005_OBR_18_MZZ.pdf (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2005a) Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve za leto 2004. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.

- Ministrstvo za zunanje zadeve (2005b) Obrazložitev posebnega dela zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2004; proračun Ministrstva za zunanje zadeve, dostopna preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/zaklj_racun_2004/ZR2004_III_2_18.pdf (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2005c) Predlog proračuna Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije za leto 2006, dostopen preko http://www.sigov.si/mf/slov/proracun/priprava_06_07/2006/OBR06_18.pdf (1. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2005d) Naloge službe za informacijsko tehnologijo, dostopno preko <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=347> (15. 10. 2005).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2006a) Diplomatsko konzularna predstavništva, dostopno preko <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=502> (15. 6. 2006).
- Ministrstvo za zunanje zadeve (2006b) Notranja služba: Vloga Službe za informacijsko tehnologijo, dostopno preko <http://www.mzz.gov.si/index.php?id=347> (1. 6. 2006)
- Noble, Liz in Mark Leonard (2001) Being Public: How diplomacy will need to change to cope with the information society, dostopno preko <http://www.usip.org/virtualdiplomacy/publications/reports/15b.html> (1. 6. 2006).
- Nye, Joseph S. (1990) *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*. New York: Basic Books.
- O'Heffernan, Patrick (1993) Mass Media and U.S. Foreign Policy: A Mutual Exploitation Model of Media Influence in U.S. Foreign Policy. V Spitzer, R. (ur.) *Media and Public Policy*. Westport, Conn.: Praeger.
- Pahlavi, Pierre C. (2003) Cyber-Diplomacy: A New strategy of Influence, paper presented to the Canadian Political Science Association General Meeting 2003, dostopno preko <http://www.cpsa-acsp.ca/paper-2003/pahlavi.pdf> (5. 10. 2005)
- Plavšak, Kristina (2003) Sodobna diplomacija v trendih globalnega komuniciranja: komunikativna moč malih držav? *Teorija in praksa: Zbornik prispevkov Slovenski*

politološki dnevi 2003, 244-253, dostopno preko <http://www.media-forum.si/slo/izobrazevanje/javna-diplomacija/clanki/komunikativna-moc.pdf> (5. 10. 2005).

- Plavšak, Kristina (2004) Javna diplomacija, prispevek k nadaljevalnemu pogovoru pri predsedniku Republike Slovenije, organiziranemu v okviru Slovenskega društva za mednarodne odnose, dne 14.januarja 2004, dostopen preko <http://www.sdmo-drustvo.si/documents/dogodki/povzetki/SDMOraz2.doc> (1. 6. 2006).
- Potter, Ivan H. (2002a) Information Technology and Canada's Public Diplomacy. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 177-200. London: McGill-Queen's University Press.
- Potter, Ivan H. (2002b) Introduction. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 3-26. London: McGill-Queen's University Press.
- Rosenau, James N. (1995) Security in a Turbulent World. *Current history* (94)5, 193-201.
- Rothkopf, David J. (1997) Cyberpolitik: The Changing Nature of Power in the Information Age. *Journal of International Affairs* 52 (2), 325-359.
- Serajnik Sraka, Nada (1998) Kako komunicira država z mednarodnimi javnostmi: primer Slovenije. V *Teorija in praksa* 35 (4), 686-701.
- Signitzer, Benno H. in Timothy Coombs (1992) Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual Convergences. *Public Relations Review* 18 (2), 137-147.
- Smith, Gordon in Allen Sutherland (2002) The New Diplomacy: Real-Time Implications and Applications. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 151-176. London: McGill-Queen's University Press.
- Smith, Gordon S. (1997) Driving diplomacy into cyberspace. *The World Today* 53(6), 156-159.

- Smythe, Elizabeth in Peter J. Smith (2002) *New Technologies and Networks of Resistance*. V Potter, Evan H. (ur.) *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century*, 48-82. London: McGill-Queen's University Press.
- Solomon, Richard (2001) *Information Age Diplomacy: the impact of new technologies on opportunities for managing conflict and the conduct of diplomacy*, dostopno preko http://www.ndu.edu/nwc/activities/public/SymposiumWebsite/richard_solomon.htm (5. 10. 2005).
- van Ham, Peter (2001) *The Rise of the Brand State: The Postmodern Politics of Image and Reputation*. *Foreign Affairs* 80(5), .
- Vickers, Rhiannon (2004) *The New Public Diplomacy: Britain and Canada compared*. *The British Journal of Politics & International Relations* 6(2), 182-200.
- Vlada Republike Slovenije (2004) *Strategija delovanja in razvoja državne uprave RS na svetovnem spletu*, dostopna preko [http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K6C08D4EE25C03327C1256F0300203BB9/\\$file/Strategija_spletnega_nastopa_koncna_20040902.pdf](http://mid.gov.si/mid/mid.nsf/V/K6C08D4EE25C03327C1256F0300203BB9/$file/Strategija_spletnega_nastopa_koncna_20040902.pdf) (1. 6. 2006).
- Vlada Republike Slovenije (2006) *Predstavitev vlade: Organizacijska struktura vladnih ustanov : Organigram Vlade Republike Slovenije*, dostopen preko <http://www.vlada.si//util/bin.php?id=2004082617291352> (15. 6. 2006).
- White, Brian (1997) *Diplomacy*. V Baylis, John in Steve Smith (ur.) *The globalization of world politics: an introduction to international relations*, 317-330. Oxford: Oxford University Press.
- Wikipedia (2006) *SAP R/3*, dostopno preko http://en.wikipedia.org/wiki/SAP_R/3 (15. 6. 2006).
- SI.OpenOffice.org (2006) *Pogosto zastavljena vprašanja o OpenOffice.org*, dostopna preko <http://sl.openoffice.org/faq.html> (15. 6. 2006).